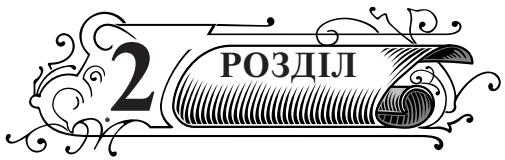

ІМ'Я. ПРАВОПИС ІМЕН, ПРІЗВИЩ ТА ІМЕН ПО БАТЬКОВІ. ЕТИКЕТ

Ім'я і людина. Людина та ім'я. Ці слова нероздільні.

Взагалі без імення ніхто між людей не буває —
Хто б не родився на світ — родовита
людина чи проста,
Кожного з них, породивши, іменням
батьки наділяють.

(Гомер)

ЗАВДАННЯ 13.

Прочитайте та перекажіть (усно чи письмово) наведений нижче текст.

ІМЕНА

Яке твоє ім'я, хто твої батьки, де живеш, як називається твій край? — запитують при будь-якій зустрічі чи знайомлячись. Такі перші запитання, що їх «чужі» дорослі ставлять дітям і до відповіді на які батьки заздалегідь їх готують. Яке твоє ім'я — це вже визначення одного з множини подібних, це «я» серед «нас» і «їх», це

те, що утверджує особу в масі, в натовпі, одну серед багатьох таких самих на горизонтальній площині і одиницю в родоводі, тобто на спадкоємній вертикалі.

Коли ж почали найменувати окремих людей і називати географічні об'єкти, нам точно не відомо. Зате достеменно знаємо, що готові назви і сам спосіб назвоутворення як феномен мови прийшли в писемний період із дописемного уже з устояними моделями. Найдавніші пам'ятки писемності, і серед них найдавніші твори так званого релігійного письменства (з яких бере початок красне письменство), та народної творчості фіксують низки власних імен.

З особовими іменами виступають і міфологічні постаті в тих легендах, що набули усного поширення та пізніше відображалися в художній літературі майже всіх європейських народів.

Власні імена молодші від загальних. Утворилися вони тоді, коли з'явилася потреба індивідуалізації будь-якої істоти, можливо, спочатку вождя, потім бога в сонмі богів, що уособлювали добрі і злі сили природи, згодом особи в середовищі їй подібних, а потім і одомашненої тварини. Така ж потреба індивідуалізації виникла і стосовно орієнтирів терену, а ними були водотоки, стоячі води, висоти, низини, нарешті скупчення жител. Розрізнення їх за описом не могло бути надійною інформацією про їх місцезнаходження. Це й призвело до їх індивідуального найменування, за аналогією до особових імен реальних та ірреальних істот.

(З. Франко)

Ім'я — це юридично зафіксоване слово, що індивідуалізує конкретну особу: Ольга, Володимир, Марія, Борис, Павло.

Ім'я по батькові — офіційне ввічливе звертання: Володимир Борисович, Марія Павлівна, Борис Степанович, Павло Олексійович, Тетяна Іванівна.

Прізвище — це родова назва людини, що її вона отримує після народження або в шлюбі й передає своїм нащадкам.

ТВОЄ ПРІЗВИЩЕ

Якщо розпитати знаючих людей, пошукати в книжках, то віднайдемо потаємний смисл кожного прізвища. Йому довго слугувати людині й нащадкам, тому й обирали влучне, значуще...

Ясна річ, чимало прізвищ пов'язано з різноманітними професіями. Згадаємо, що бондар виготовляв бочки, стельмах — вози, гончар — вироби з глини, швець шив взуття, шкляр — склив вікна, мірошник перемелював зерно на борошно. От і маємо: Бондар, Бондаренко, Бондарчук, Стельмах, Стельмашенко, Стельмахович, Шевчук, Швець, Шевченко, Коваль, Ковалів, Ковальчук, Коваленко.

Є й такі прізвища, що вказують на село, місто, річку, звідки родом предки: Поліщук, Лубенченко, Дончик, Хоролюк.

Священна повага й любов українців до хліба загальновідома. Тож зрозуміла й наявність прізвищ — Паляниченко, Овсієнко, Житник, Пиріг, Корж.

Цікавий, сповнений несподіваних знахідок світ прізвищ!

(М. Слабошпицький)

* А чи знаєте ви історію походження свого прізвища? Розкажіть.

Українські прізвища пишуться за загальними нормами українського правопису. Проте наявні і певні винятки:

1. Російська літера **и** на початку слова та після приголосних передається літерою і: Ігнатенко, Ілконов, Сірютенко, Міхалков;

у середині слів після голосних, м'якого знака та апострофа передається літерою **ї**: Кар'їн, Нереїденко, Ільїн;

після шиплячих **ж, ш, щ, ч** та в прізвищах, утворених від імен, завжди пишеться **и**: Жиларюк, Чичнов, Шишаренко, Щиглова, Сидоров, Максименко.

2. Російська літера **ё** на початку слів, усередині після голосних та після твердих приголосних передається сполученням **йо**,

якщо **ё** у вимові відповідає цьому сполученню: Йолкін, Муравйов, Шоловйов, Сайоров;

в середині та в кінці складу передається буквосполученням **ьо**: Герьовкін, Шреньов;

після шиплячих **ж, ч, ш, щ** та **ц** під наголосом передається буквою **о**: Пугачов, Морщов, Кольцóв;

у ненаголошеній позиції — пишемо **е**: Горя́чев, Клю́щев.

3. Російський суфікс **-ев**, **-еев** передається в українській мові через **ев, єв**:

ев пишемо після **ж, ч, ш, щ, ц**: Тютчев, Зайцев;

єв пишемо в усіх інших випадках: Васильєв, Матвеєв, Гундарєв.

4. У суфіксах **-ик, -ич** — пишемо **и**: Вазилевич, Кирик, Ситкевич.

5. У префіксі **при** — пишемо **и**: Прилуцький, Придніпрянський, Прилюк.

6. М'який знак пишемо у суфіксах **-ськ, -цьк, -зьк**: Іваницький, Матусовський, Хмельницький.

ЗАВДАННЯ 14.

Запишіть **українською мовою подані прізвища** та поясніть їх написання.

Румянцев, Твардовский, Щипачёв, Семёркин, Вяземский, Соловьёв, Бугаёв, Столетов, Мешковский, Чехов, Пушкин, Лермонтов, Гагарин, Петров, Цыганков, Крутых, Васильев, Василишин, Прилюк, Лазаренко, Лазарев, Курьин, Корожин, Шишкин, Никофоренко, Николаенко, Николаев, Сусанин, Захарьин, Сагиров, Горький, Трубецкой, Ржевский.

ЗАВДАННЯ 15.

Запишіть **десять прізвищ, утворених від власних імен.**

ЗАВДАННЯ 16.

Запишіть **десять прізвищ прикметникової форми.**

НАПИСАННЯ СУФІКСІВ, УЖИВАНИХ У ЧОЛОВІЧИХ І ЖІНОЧИХ ІМЕНАХ ПО БАТЬКОВІ

1. У чоловічих іменах по батькові вживається суфікс **-ович**: Борис — Борисович, Степан — Степанович.

2. Якщо твірне слово-ім'я закінчується на **й**, то перед суфіксом **-ович** пишемо в імені по батькові **й**: Аркадій — Аркадійович, Анатолій — Анатолійович.

3. Коли твірне слово-ім'я закінчується на м'який приголосний, то перед суфіксом **-ович** пишемо **ь**: Василь — Васильович, Король — Корольович.

4. У жіночих іменах по батькові суфікс **-івн** передається на письмі буквосполученнями **івн, ївн**: в іменах по батькові, твірна основа яких закінчується будь-яким приголосним, крім **й**, пишемо **івн**: Іван — Іванівна, Володимир — Володимирівна;

якщо твірна основа закінчується на **й**, пишемо **-ївн**: Герасій — Герасіївна, Дементій — Дементіївна.

Деякі з імен по батькові не підлягають вказаним загальним правилам: Ілля — Ілліч, Іллівна; Яків — Якович, Яківна, Яковлевич, Яківлівна; Григорій — Григорович, Григорівна; Сава — Савич, Савівна, Савович; Микита — Микитович, Микитівна.

ЗАВДАННЯ 17.

Запишіть **від поданих імен чоловічі та жіночі імена по батькові.** Поясніть їх написання. Виділіть суфікси.

Кирило, Кім, Левко, Лаврентій, Ксенофонт, Доброслав, Дорій, Євген, Борис, Володимир, Павло, Анатолій, Сергій, Юрій, Валентин, Артем, Андрій, Альберт, Георгій, Ян, Яромир, Юліан, Юлій, Християн, Хома, Ілля, Харитін, Флорентій, Ярослав, Тарас, Терентій, Світлан, Святогор, Святослав, Севастян, Родіон, Радислав, Устим, Олександр, Лев, Левко, Леонтій, Микола, Леопольд, Касян, Йосип, Охрім, Добромисл, Дем'ян, Азарій, Валер'ян.

ЗАВДАННЯ 18.

Запишіть **імена та прізвища письменників — авторів творів,** назви яких наведено нижче.

1. «Народні оповідання». 2. «Енеїда». 3. «Наталка Полтавка». 4. «Гріє сонечко». 5. «Новина». 6. «Земля». 7. «О слово рідне, орле скутий...» 8. «Я утверждаюсь». 9. «Думи мої, думи». 10. «Микола Джеря». 11. «Зачарована Десна». 12. «Марія». 13. «Балада про соняшник». 14. «Правда і кривда». 15. «Два кольори».

ЗАВДАННЯ 19.

Запишіть **ім'я, ім'я по батькові, прізвища** відомих вам письменників, артистів, журналістів, політиків.

ЗАВДАННЯ 20.

Складіть план до теми: **«Правопис прізвищ»**. Усно розкажіть про правопис прізвищ, користуючись складеним планом.

ВІДМІНЮВАННЯ ПРІЗВИЩ

а) **прикметниковий тип.**

Такі прізвища, залежно від ступеня їх субстантивації (переходу в іменники), відмінюються за двома типами словозміни — прикметниковою та іменниковою.

Прізвища у формі повних прикметників і дієприкметників, що закінчуються в називному відмінку на **-ий (-їй)** у чоловічих прізвищах та **-а (-я)** в жіночих, відмінюються як прикметники твердої або м'якої групи.

Тверда група

Чоловічі прізвища		***Жіночі прізвища***
Н.	Білий	Біла
Р.	Білого	Білої
Д.	Білому	Білій
Зн.	Білого	Білу
Ор.	Білим	Білою
М.	при Білому, Білім	при Білій

Н.	Мальований	Мальована
Р.	Мальованого	Мальованої
Д.	Мальованому	Мальованій
Зн.	Мальованого	Мальовану
Ор.	Мальованим	Мальованою
М.	при Мальованому, Мальованім	при Мальованій

Н.	Васильківський	Васильківська
Р.	Васильківського	Васильківської
Д.	Васильківському	Васильківській
Зн.	Васильківського	Васильківську
Ор.	Васильківським	Васильківською
М.	при Васильківському, Васильківськім	при Васильківській

М'яка група

	Чоловічі прізвища	***Жіночі прізвища***
Н.	Нижній	Нижня
Р.	Нижнього	Нижньої
Д.	Нижньому	Нижній
Зн.	Нижнього	Нижню
Ор.	Нижнім	Нижньою
М.	при Нижньому, Нижнім	при Нижній

Прізвища у формі нечленних (коротких) прикметників і дієприкметників (Глух, Куц, Молод, Бажан, Рубен, Кохан) у сучасній українській мові повністю субстантивувалися, втративши зв'язок із прикметниками й набувши граматичних ознак іменників. Чоловічі прізвища цього типу відмінюються як іменники другої відміни.

Н.	Глух	Кохан
Р.	Глуха	Кохана
Д.	Глухові, Глуху	Коханові, Кохану
Зн.	Глуха	Кохана

Ор.	Глухом	Коханом
М.	при Глухові, Глуху	при Коханові, Кохану

Жіночі прізвища даного типу не відмінюються:

Н.	Ганна Молод
Р.	Ганни Молод
Д.	Ганні Молод
Зн.	Ганну Молод
Ор.	Ганною Молод
М.	при Ганні Молод

За орфографічними нормами української мови у відмінкових формах прізвищ на **-ів і** закритого складу має чергуватися з **о** у відкритому складі.

У давальному відмінку однини іменники чоловічого роду частіше мають закінчення **-ові, еві**, рідше **-у, -ю**: брат — братові, Петро — Петрові. Закінчення **-ові, -еві** властивіше назвам істот, а закінчення **-у, -ю** — назвам неістот. Якщо поспіль вживається кілька іменників чоловічого роду у давальному відмінку однини, то закінчення ставляться вперемішку: Петро Васильович Кириченко — Петрові Васильовичу Кириченкові.

ЗАВДАННЯ 21.

Запишіть **імена та імена по батькові** ваших батьків, родичів, друзів.

ЗАВДАННЯ 22.

Провідміняйте **чоловічі та жіночі імена та імена по батькові**.

ЗАВДАННЯ 23.

Провідміняйте **прізвища**:

Сірий, Чорнобривий, Верхній, Тонкий, Ніжний, Бажан, Марія Качан, Кут, Добрий.

ЗАВДАННЯ 24.

Продовжіть рядок (за зразком).

р. в. ор. в.

- Ананій — Ананія — Ананієм — Ананійович — Ананіївна.
- Анатолій — Анатолія — Анатолієм — Анатолійович (-а) — Анатоліївна (-и).
- Андрій, **-я, -єм, -йович, -ївна.**

Вадим —
Валентин —
Василь —
Віктор —
Віталій —
Владислав —
Володимир —
Всеволод —
В'ячеслав —
Гаврило —
Геннадій —
Георгій —
Герман —
Гліб —
Гнат —
Григорій —
Данило —
Денис —
Дмитро —
Євген —
Єгор —
Іван —
Ігор —
Ілля —
Кирило —
Климент —
Корній —
Костянтин —
Кузьма —
Лаврентій —
Лев —
Левко —
Леонід —
Леонтій —
Любомир —
Макар —
Максим —
Матвій —
Назар —
Олександр –
Олексій —
Павло —
Петро —
Роман —
Святослав —
Сергій —
Юрій —
Ярослав —

Ознайомтесь зі скороченими та здрібніло-пестливими варіантами імен. А потім самі продовжіть рядки.

Анатолій — Анатолик, Анатолько, Анатольцьо, Анатольчик.

Андрій — Андрієнько, Андрієць, Андрієчко, Андрійко, Андрійцьо, Андрійчик, Андріяш, Андрусечко, Андрунь, Андрусенько, Андрух, Андружко.

Юлія — Юля, Юлася, Юлинка, Юленька, Юльця, Юлечка, Юла.

Ольга — Оля, Олечка, Олюнька, Олюня, Оленька, Олюненька, Олюся, Олюсечка, Олюта, Льоля, Льолечка, Леся, Люсечка, Олютонька, Олюньця, Олька.

Марія — Марієнька, Марічка, Марійка, Мар'їчка, Мар'єчка, Манюня, Маня, Манюся, Муся, Маруся, Марусейка, Марусенька, Марусина, Марусинка, Мар'юсенька, Маша, Машенька, Машечка, Машуня.

Борислав — Борис, Бориско, Борисонько, Боря, Борисик, Борисочко, Борчик, Борисьо.

Сергій — Сергійко, Сергієнько, Сергійчик, Сергуня, Сергієчко, Серьога, Серьожа.

Ганна — Аня, Аннуся, Аннуня, Анничка, Анка, Анця, Анюточка, Анюта, Анютка; Ганнонька, Ганя, Ганнуся, Ганнуля, Ганнуня, Ганнушка, Ганулька, Гандзя, Ганця, Ганцюня; Нюра, Нюся, Нусуня, Нуця, Нусечка.

Галина — Галинка, Галинонька, Галиночка, Галя, Галюня, Галюся, Галютонька, Галочка, Галонька, Галечка, Галка, Галька.

Володимир — Володя, Володька, Володимирко, Володасик, Володик, Володенька, Володко, Вова, Вовка, Вовонька, Вовуня, Вовуся, Вовчик, Ладимир, Ладимко, Ладко.

Павло — Павлик, Павличко, Павлонько, Павлій, Павлусик, Павлусь, Павлусенько, Павлуша, Павлушка, Пава, Павка, Паша.

Степан —
Тарас —
Руслан —
Радислав —
Петро —
Олексій —
Болеслава —
Валентина –
Василина —
Камена —
Катерина —
Оксана —

Олександр —	Тамара —
Олег —	Світлана —
Микола —	Ірина —
Іван —	Тетяна —
Костянтин—	Марина —
Єгор —	Людмила —
Богдан —	Олена —
Ярослав —	Надія —

ЗАВДАННЯ 25.

Уважно прочитайте. **До якого стилю належить текст**? Проаналізуйте **стилістичну й емоційно-експресивну роль прізвищ.** Відповідь свою запишіть.

Серед нашого народу, скажу я вам, трапляються всякі прізвища — чудернацькі, химерні, дивовижні, неправдоподібні. Про ніякі й мови ніякої: вони веселою усмішкою не скроплять вуста, глузливим жаром не запалять очей...

Тільки в нашому селі небувало багатий урожай на прізвища, які то хлібом, здається, дурманять, то дьогтем і смолою від них відгонить за версту, а то квіткою — садовою чи луговою — далеко пахнуть. А є прізвища, так би мовити, які начебто самі на городі виросли: Буряк, Гарбуз, Гичка, Хміль. Є прізвища, які, либонь, із лісу прибігли та й прилучились до людського гурту: Лисиця, Вовк, Ведмідь, Борсук. Звісно, не без тих у нашому селі водиться, що з пташиної зграї: Горобець, Орел, Півень. Було ще в повоєнні часи прізвище Сало, та це Сало кудись виїхало на шахти Донбасу, так і не повернулось назад. Зате можемо похвалитись Кендюхом — таким Кендюхом може повеличатись не кожне село, як і прізвищами Макуха, Вареник, Галушка, Довбня, Гайдамака, Буцол, Шепета.

І справді, що трапляється — те трапляється. Ну, як, скажіте, жити людині, яку називають Півторакожуха? Хто і з якої причини так охрестив, пошкодувавши двох кожухів, а вділивши саме півтора?

Або як має почуватись не жінка, ні, а чоловік, що носить прізвище Панібудьласка?..

(За Є. Гуцалом)

ЗАВДАННЯ 26.

Прочитайте текст вголос. Як з'являлися прізвища в козаків? Розкажіть історію свого прізвища.

Наші запорожці були народ веселий, сказано — вільний: любили і жарти, і сміхи, ледве, було, підстережуть що-небудь особливе в чоловіку або той що-небудь таке зробить не до шпети, то зараз і прізвище прикладуть. Спалить курінь — от він вже й Палій; непроворний— Черепаха; малого на сміх прозвуть Махина, а здоровенного — Малюта.

І мене прозвали Коржем от з чого: раз повертався з товаришами з Нових Кодаків у кіш; проїжджаючи біля могили Чортомлик, недалечко від коша, де теперечки Покровська слобода, схотілося нам з неї глянути на кіш. От ми й зійшли по протоптаній стежці на самий верх, а могила була дуже висока й крута. Наглядівшись, стали сходить по стежці, а я змолоду був дуже швидкий — і метнувся навпростець; як посковзнувсь — трава, бач, присохла, так слизька — та так як прослався, зверху аж до самого низу скотився боком, мов той корж: от мене товариші і прозвали Коржем.

Приїхавши, розказали козакам і хрещеному батькові, так він і каже:

— Та нехай буде й Корж. Що ти будеш, сину, робить, коли тут така поведенція? Терпи, хлопче, — будеш козаком, а з козака зробишся й отаманом: з посміху люди бувають!

(З кн. «Савур-могила»)

ЗАВДАННЯ 27.

Прочитайте прізвища українських козаків. Чи є зараз «тезки» цих прізвищ? Хто ці люди?

Полк Чигиринський, сотня Боровицька.

Тарас Шевченко, Іван Рогозенко, Остап Бортенко, Іван Пархоменко, Прокіп Уманець, Григір Волошин...

Серед сорока тисяч подібних імен і прізвищ козаків зустрічаються імена — Олекса Коломієць, Іван Сенченко, Вась-

ко Діденко, Іван Білик, Семен Скляренко, Роман Попович, Степан Олійник, Василь Козаченко, Олекса Ющенко, Олешко Дмитренко, Іван Гончаренко, Михайло Семенко, Василь Захарченко, Гришко Халимоненко, Іван Гончар, Іван Микитенко, Іван Козловський, Іван Світличний, Мисько Яцків, Михайло Донець, Василь Симоненко, Петро Панченко, Степан Колесник, Андрій Головко, Дмитро Міщенко, а також прізвища — Довженко, Костенко, Мусієнко, Драч, Тичина, Тесленко, Шиян, Чумак.

(З кн. «Найдорожчий скарб: Слово про рідну мову»)

ЗАВДАННЯ 28.

Напишіть переказ наведеного нижче тексту.

КУРЙОЗНІ ПСЕВДОНІМИ

Відомо, що частина українських письменників увійшла в літературу під власними іменами, а частина – під псевдонімами (Леся Українка, Ганна Барвінок, Марко Вовчок, І. Білик, Панас Мирний).

Деякі псевдоніми добиралися зумисне курйозно. Так, С. Русова називала себе Бабою Нонною, І. Франко мав псевдонім «В імені веча венской руской молодежи» чи «Від одної часті львівської молодіжі», С. Богданович був Дідом Василем Недобитим, О. Цисс — Гургурдядьком, О. Андрієвський — Дон-Кіхотом не Ламанчським, Кононенко — Вівторком, а Б. Дідицький — аж «Комісією Дома Народного Русского». Побив рекорд тут, очевидно, Г. Квітка-Основ'яненко, який назвався: «Любопытный Аверьян, состоящий не у дел коллежский протоколист, имеющий хождения по тяжебным делам и по денежным взысканиям». К. Студинський сказав про себе, що він «Не плазун, але і без трону». Дехто із письменників залюбки вживав жіночих імен: О. Кониський був Марусею К., О. Маковей — Бабусею Катериною, Олесь — Ганною Красолькою, І. Франко — Паулою, а Панас Мирний — Невідомцем жіночого роду.

(З календаря)

ЩОБ УЗНАЛИ УКРАЇНКУ

Не було імення в пресі
Білозерської Олесі,
хоча твори з її рук
вже давно ішли у друк.

В неї прізвище — озерне:
в ньому — білки гострий зір,
і пшениця білозерна,
й тихий місяць-білозір.

Мала жінка свій ужинок,
власним іменем красна.
Чом же Ганною Барвінок
нарекла себе вона?

Крига тиснула імперська,
і прибрала Білозерська
барвінковий псевдонім
(скільки рідного у нім!).

Підказала ймення «Хата»[1]*,*
Чи котрийсь порадив брат?[2]
Там, де хата — рута-м'ята,
барвінковий зелен сад.

І взяла з того барвінку
барви, віно і вінок,
щоб узнали українку
з-поміж тисячі жінок.

Д. Білоус

---

[1]«Хата» — український літературний альманах, виданий 1860 року в Петербурзі.

[2]Білозерські Василь і Микола — діячі української культури, рідні брати письменниці Ганни Барвінок.

ЗАВДАННЯ 29.

Прочитайте уважно текст. Перекажіть його. Зробіть відповідний висновок.

УКРАЇНА, НАЗВА ЗЕМЛІ Й ДЕРЖАВИ

Поняття «Україна» дуже давнє. Походить воно від древнього слов'янського слова «кра», котре означає «край», «вкраїна», «україна», «земля, що окремішньо вирізняється з-поміж інших земель». «Кра» вказує на державу, яка має свої межі, свої кордони. Поняття «Україна» як таке — назва суто людська, народна. Вона автономно проіснувала кілька тисячоліть, аж поки в IX столітті не стала Україною-Руссю. Одні історики твердять, що «Русь» пішла від річок Рось, Росава, Роска, другі — від шведських вікінгів, які також звалися руссю. Наші північні сусіди — росіяни — Україну називають «окраиной», «околицей России» й приховано мають її за свою територію. Дивного в цьому нічого нема, адже будь-яка імперія — капіталістична, фашистська чи царсько-більшовицько-російська, — загарбуючи чужі землі, вважає їх або ж своєю «окраиной», або ж «исконно», «исторически» своїми. Україна-Русь і її народ уже були державою і нацією з кількавіковим досвідом, а про Росію як націю і державу ще не було й згадки. До 1713-го вона була відома — і так її називала Європа — як Московія, або Татарія. В 1713-му цар Петро I привласнив з України-Руси її другу частку, й відтоді Росія стала називатися Росією.

Важко назвати країну, яка б пережила те, що пережила Україна за більш ніж семисотлітнє поневолення (1240—1991 рр.) у тих безперервних збройних навалах на повне знищення, приниження її національної гідності, оббріхування і мордування її народу.

(М. Вінграновський)

Де Рось,
Де Рось,
Де русий хлопець на коні,
Впаде росою пам'ять
На траву
І змиє
Часу пил,
І я себе побачу
В імені твоїм.

(Д. Чередниченко)

ЩО ОЗНАЧАЮТЬ НАШІ ІМЕНА

Жіночі імена:

Августа (священна). Агнія, Агнеса (цнотлива, чиста). Агафія (Гафія, Агата) (добра). Аделіна, Алевтина (сильна). Аліна, Аліса, Алла, Анастасія (воскресла). Ангеліна, Анжела, Анна (Ганна) (благодать). Антоніна. Анфіса (квітуча). Аріадна (вірна жінка). Богдана (Богом дарована). Берта, Валентина (сильна). Варвара (Варка) (іноземка, гостя). Василина (Василіса) (царственна). Валерія (міцна). Вероніка, Віра, Галина (ніжна, тиха). Дарія (Дарина, Одарка) (та, яка перемагає). Діана, Домніка (господиня). Євгенія (Ївга) (благородна). Євдокія (Докія, Явдоха) (благоговійна). Єлизавета (Лисавета) (та, яка шанує Бога). Ельза, Зінаїда (богоподібна). Зіновія (богоугодна). Злата, Зоя (життя). Іванна (Іоанна) (Господня благодать). Ізабелла, Іраїда (господиня). Ірена, Ірина (Ярина) (мирна). Інеса, Інна, Ія (фіалка). Катерина (Катря) (завжди чиста). Карина, Клавдія, Клара, Кіра (господиня). Кристіна, Ксенія, Леоніда (левиця). Лідія (родом з місцевості Лідія). Луїза, Лукія (світла). Любава, Любов, Любомила, Любомира, Людмила, Маргарита (перлина). Маріетта, Марія (господиня). Марина (морська). Марта, Мартіна, Муза (богиня наук і мистецтв). Надія, Наталія (Наталя, Наталка) (рідна). Неоніла, Ніка (перемога). Німфодора (дарунок німф). Ніна, Нонна (присвячена Богові). Олександра (заступниця). Олена

(факел). Ольга, Олімпіада (Олімпійська). Онисія (успіх). Раїса (Ярися) (легка). Роза, Руфина (рудувата). Сабіна, Серафима (полум'яна). Світлана (світла). Софія (премудрість). Станіслава (будь славна). Стефанія, Степанида (вінчана). Сюзанна, Сусанна (біла лілея). Тамара (пальма). Таїсія, Тетяна (Татіана) (володарка). Тереза, Устина (Вустя, Юстина). Фаїна (сяюча), Феофанія (Фаня) (богоявлена). Флора (квітуча). Христина (Христя) (Христова). Юдіф, Юлія (та, що належить Юлію). Юстина (Вустя, Устина), Ядвіга, Ярослава (славна).

* * *

Чоловічі імена:

Адам (людина). Адріан, Альберт, Анатолій (східний). Андрій (мужній). Антон, Антін (Антоній). Аркадій (пастух). Арсеній, Арсен (чоловік). Артем, Артемій (здоровий). Афанасій, Панас (безсмертний). Богдан (Богом даний). Борис, Борислав, Боримир (славний). Вадим, Валентин (сильний). Валеріан, Валерій (бадьорий). Василь (царський). Веніамін, Владислав, Вікентій (переможний). Віктор (переможець). Віталій (життєвий). Володимир, Всеволод, В'ячеслав, Гаврило (Гавриїл), Геннадій (благородний). Георгій (Юрій) (землероб). Герасим (шанований). Герман, Гліб, Гордій, Григорій (пильний). Давид (любий). Данило (суддя Божий). Денис, Дмитро, Євген (благородний). Едуард, Ераст (закоханий). Ернест, Захар (Захарія) (пам'ять Господня). Іван (Іоанн) (Господня благодать). Ігор, Ілля (Ілія, Ілько) (міць Господня). Інокентій (безвинний). Йосиф (Йосип, Осип) (примножений). Кирило, Костянтин (твердий). Лев (Левко), Леонід (подібний до лева). Леонтій (левовий). Максим (найвидатніший). Марко (сухий). Матвій (Матфій) (Божий дар). Микита (переможець). Микола, Михайло (той, хто, як Бог). Мстислав, Назар (присвячений Богу). Никифор, Ничипір (побідоносець). Олег, Олександр (захисник людей). Олексій (захисник). Орест (гірський). Павло (малий). Петро (міцний, мов камінь). Прокіп (Прокопій) (той, хто випереджає). Прохор (керівник хору). Рафаїл (зцілення Боже). Роберт, Роман (римський). Рос-

тислав, Семен (Симеон) (оприлюднення). Сергій, Станіслав (стань славний). Стефан, Степан (вінок). Тарас (бунтар). Тимофій (Тиміш, Тимко) (той, хто шанує Бога). Трохим (вихованець). Федір (Теодор) (дар Божий). Фелікс (щасливий). Фідель (тихий). Пилип (той, хто любить коней). Юрій (Георгій) (землероб). Яків (Іаків) (хитрун). Ярополк, Ярослав (славний).

ЗАВДАННЯ 30.

Напишіть мініатюри: **«Наші імена».** Наприклад:

Ярослав — Ярослав, Святослав, В'ячеслав, Мирослав, Ростислав, Владислав, Станіслав... Це суто слов'янські імена, які, з'явившись у далекій минувшині, популярні і сьогодні. Перша частина імені Ярослав походить від назви давньослов'янського бога Сонця — Ярила, що означає: палкий, буйний, енергійний. Друга частина пояснення не потребує — слава є слава.

Тарас — походить від грецького слова «тарактіос», що в перекладі українською мовою означає: бунтівливий, той, хто викликає збентеження.

Сергій — це ім'я з давньої Римської імперії — «високий, вельмишановний».

Ольга — це милозвучне ім'я носила київська княгиня. Має скандинавське походження і означає «свята».

Оксана — одне з найпопулярніших і найулюбленіших українських жіночих імен, його попередниками були східнослов'янське ім'я Гостята та грецьке слово «ксенос», що перекладається такими словами, як «гість, гостинна». Від основи імені Оксана походить і давня назва Чорного моря — Понт Евксінський, тобто море Гостинне.

Калина — це ім'я не потрібно плутати з Килиною. Калина в Україні здавна була поетичним символом дівочої краси, скромності та чарівності. Про це йдеться у багатьох піснях, думах і переказах:

Ой ти, дівчино, — червона калино,
Як мені на тебе дивитися мило...

Калина припала до душі людям, і тому її назва стала жіночим ім'ям, що символізує жіночу вроду.

Катерина — це ім'я «примандрувало» до нас із Давньої Греції: «катаринос» по-грецькому означає «чиста, непорочна».

Іван — народилося це ім'я задовго до нашої ери — в давній Іудеї. Як доводять лінгвісти, тоді воно звучало приблизно так: Іогаганаан, тобто Іоганан, що означає Ягве, Бог.

Іоганан у грецькій мові згодом перетворився в Іоанеса і через церковно-слов'янську форму дійшов до нас як Іоан, а згодом – Іван.

Марія — це суто церковне ім'я. Його має здебільшого біблійне жіноцтво. В основі цього імені лежить давньосемітське слово «маріам», що перекладається як «вищість, піднесеність, перевага».

Володимир — походження цього традиційного слов'янського імені зрозуміле саме собою — володіти миром або світом.

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Уважно прочитайте. Перекажіть. А ви такі чи ні? Напишіть, будь ласка.

* * *

Марія зігріває всіх, хто її оточує, своїм внутрішнім теплом. Чуже горе викликає у Марії майже інстинктивне бажання допомогти. Чоловікові Марії треба пам'ятати, що нею часто керують емоції, і не трактувати неправильно її співчутливе ставлення до інших. Прагнення допомагати ближньому для Марії істотне, це потреба її душі та серця. Марії часто обирають собі професію лікаря або медичної сестри, стають служительками церкви.

Водночас Марія ніколи не забуває і про своїх близьких. Вона віддана чоловікові, дітям, онукам, інтересам родини. Стійко переносить побутові негаразди. Її не лякають важкі житлові умови, переїзди, головне — щоб усі в сім'ї були здорові.

Сім'я для Марії — можливість реалізувати потребу дбати про інших. Вона не вимагає підвищеної уваги до себе, не прагне ста-

ти лідером. Єдине, що може дуже вразити Марію, — зрада чоловіка. Проте, аби не позбавляти дітей батька, Марія здатна перетерпіти і це.

Діти дуже люблять її. Якщо між матір'ю та батьком виникають конфлікти, діти завжди підтримають матір.

* * *

Володимир (слов'янське «володіючий миром») з дитинства допитливий, цікавий до всього, дещо авантюрного складу. Батьків слухає, але робить по-своєму. Вчиться добре, прагне бути освіченим. Ніколи не конфліктує, вміє оминати гострі кути.

Володимири люблять комфорт, дорогі красиві меблі, килими. У людях цінують передусім розум і силу. Нерідко Володимири творчо обдаровані, майже всі винахідливі, компанійські.

Володимири звертають увагу на жінок яскравих, неординарних, які вміють малювати, співати, грати на музичних інструментах, а також вродливі та дотепні. Вони одружуються з журналістками, актрисами, художницями. Господарські здібності жінки для них не найголовніше. Проте лише до весілля. Після нього Володимир вже хоче, щоби дружина влаштувала затишний і красивий дім, займалася кухнею, прибирала, шила тощо, адже в неї, такої талановитої, все має ладнатися. До того ж дружина повинна завжди залишатися вродливою та чарівною. Свою участь у домашньому господарстві Володимири часто бачать лише у «загальному керівництві».

Своїх дітей Володимир любить і завжди підтримує.

* * *

Ганна (єврейське «благодать») — трагічна, покірлива натура. Її життя нерідко складається нелегко, часом навіть сповнене страждань. Вона може покохати невдаху, людину хвору або навіть п'яницю і нести свій хрест усе життя, навіть не нарікаючи на свою долю. Хоч би як склався шлюб Ганни, вона виконає свій обов'язок перед чоловіком і дітьми. Відданість і жертовність — характерні риси Ганни.

Вона ніколи не залишить хворого або скаліченого чоловіка, навіть п'яницю, терпляче зноситиме від нього лайки й образи.

Вона терпітиме мовчки, бо не може захистити себе, не вміє протистояти грубощам. Єдине, чого ніколи не забуває Ганна, — це зрада. Для довірливої Ганни — це рана, яка ніколи не загоїться. Тим більше, що сама Ганна не здатна зраджувати.

Ганна — любляча матір, діти — сенс її життя. Своїх батьків завжди оточує увагою, любов'ю і турботою. І навіть свекруха любить лагідну та доброзичливу невістку. Сама ж Ганна у ролі свекрухи — добра та терпляча.

* * *

Жінка дивиться глибоко, чоловік — широко. Для чоловіка світ є серце, для жінки серце — світ. *(Кр. Граббе)*

* * *

Олексій (грецьке «алекс» — захищати) дуже прихильний до матері, зовні схожий з нею і вже змалку відчуває себе її захисником, а пізніше стає взагалі захисником усіх жінок, які його оточують і вдома, і на роботі.

Олексії лагідні, мовчазні, взагалі вони люди діла. Старанні, вправно виконують клопітку роботу, в усьому прагнуть бездоганності. Хоч би чим Олексій займався, він вестиме справу краще від усіх. Олексії — честолюбні, але й це у них слугує на користь справі. Вони прагнуть досягти певних висот, та роблять це не ліктями, а працездатністю та інтелектом. Для них головне не так зайняти високу посаду чи досягти певного соціального стану, як зробити у житті щось суттєве. З Олексіїв виходять хороші наставники, вчителі, тренери, у бізнесі вони бездоганні партнери.

Усі свої найкращі якості Олексій проявляє і у подружньому житті. Він розуміє свою роль у сім'ї як роль захисника, опори, бере на себе всі складнощі, зокрема й побутові.

Із дітьми Олексій стриманий, навіть суворий, але справедливий. Він уміє розумно поєднувати певну міру свободи, що надається дітям, з необхідним контролем за їх поведінкою та навчанням.

* * *

Катерина (грецьке «непорочна») вступає у шлюб лише з тим, кого покохає, з ким у неї встановлюється душевна близькість. Меркантильні інтереси, питання престижу, можливість мати спокійне і забезпечене життя — все це для Катерини не має великого значення, вона прагне справжнього кохання і здатна піти за близькою людиною на край світу. Натура у неї неспокійна, вона здатна на самопожертву, на відчайдушні вчинки.

Катерині потрібен чоловік, який би розумів це і приймав дружину такою, якою вона є, не змушував з головою поринати у побутові дрібниці та повсякденну метушню. Він повинен зрозуміти, що ця жінка не може цілком присвятити себе нецікавій і важкій домашній роботі. Для Катерини вкрай необхідна духовна віддушина, без цього життя для неї пройде осторонь. Краще не мати зразкового порядку в оселі, ніж бачити свою дружину нещасливою. Катерини здебільшого мрійниці, у них добре розвинена уява. Своїх дітей вони намагаються залучити до читання, занять мистецтвом, прагнуть розвинути їх духовно й інтелектуально.

* * *

Андрій (від грецького «андронс» — мужчина) в дитячі роки мрійник і фантазер, неслухняний і хитруватий. Дуже любить молодших братів і сестер.

Дорослий Андрій зовсім інший — стриманий, пунктуальний, вміє гарно влаштувати своє життя. Може досягнути успіху в комерції, бізнесі.

Дружину Андрій вибирає собі красиву, емоційну, зі складним характером. На пересторогу батьків не звертає уваги. Тому шлюб Андрія часто складається нелегко, особливо складні у нього взаємини з тещею.

У сім'ї Андрій м'який, уважний до всіх. Постійно зайнятий справами, ремонтує квартиру, трудиться на садибі, навіть допомагає дружині прати, прибирати. Багато уваги приділяє дітям, віддаючи перевагу хлопчикам.

Однак Андрій не завжди має сім'ю. З-поміж власників цього імені чимало холостяків, які так і не зважилися завести родину. Причини цього — нерішучість, інертність, а також надмірне перебільшення своїх достоїнств, коли ніяк не можна вибрати гідну дружину, часом звичка до холостяцького життя укорінюється, і Андрій залишається один.

* * *

Віра — зібрана, організована, практична, винахідлива. Усе в неї чітко розподілено, вона дуже любить лад. Не позбавлена творчих здібностей. Віра хороша господиня, турботлива дружина та мати. Вміє створити міцну сім'ю, де всі справи й інтереси — спільні. Діти й чоловік Віри завжди доглянуті. В родині до Віри всі прислухаються.

* * *

Надія — зовні стримана, але душею емоційна. Її стихія — праця. Надія живе за принципом: насамперед робота, а розваги потім. Подружнє життя сприймає також як працю — вдома постійно дбає про чистоту, миє й натирає, коли, здається, вже й так усе блищить. До чоловіка та дітей — вимоглива, часом їм не вистачає її ніжності.

* * *

Любов — добра, симпатична, але схильна перебільшувати свої достоїнства. Замолоду збивається з ніг, шукаючи заняття, що заохотило б її, стало суттю життя. Вийшовши заміж, розуміє, що знайшла своє покликання і щастя, віднині вона з головою пірнає в родинні клопоти.

* * *

Софія — в молодості вишукана, витончена, неординарна. В зрілі роки — дещо криклива, метушлива. Своєю турботою може так допекти чоловікові, що той вже не захоче затишку, а тільки спокою.

* * *

Богдан (старослов'янське «Богом даний») змалку дуже прихильний до матері, з ровесниками майже не спілкується. Вчиться погано, хоча й досить здібний до навчання,— заважають лінощі.

Мірою того, як Богдан дорослішає, він дедалі більше знає собі ціну. У товаристві зазвичай – неговіркий, замкнутий. Обирає фах, який дав би можливість непогано влаштуватися в житті. Не женеться за престижем, прагне опанувати надійне ремесло.

У подружньому житті Богдан прагне безумовного лідерства, у своїй дружині насамперед цінує покірність. Як у сім'ї, так і на службі, вважає цілком нормальним зірватися на крик, нагрубити. Жінці треба чимало терпіння та витримки, щоб після спалахів Богдана налагоджувати взаємовідносини між членами родини.

Однак є в нього немало й хороших рис, корисних для сім'ї. Богдан наполегливо дбає про добробут у домі, докладає усіх зусиль, щоби мати зручну затишну оселю, господарство, майже все робить власними руками, привчає до діла синів.

Богдан вміє не лише заробляти, а й економно та раціонально витрачати гроші. А от на прийом гостей грошей не шкодує.

* * *

Галина (грецьке «галене» — спокій) у дитинстві дуже любить батька, віддає перевагу хлопчачій компанії. Доросла Галина відрізняється дещо чоловічими рисами характеру: вона не здатна до кокетування, пустих балачок з подругами, сидіння біля люстерка. Галина любить спорт, туризм, вона рухлива, активна.

Галина працелюбна, дисциплінована, скрізь встигає — і вдома, і на виробництві — й завжди залишається привабливою. Завжди знає, чого хоче, ставить перед собою конкретну та цілком реальну мету.

Галина може стати справжньою «діловою жінкою», яка вміє прорахувати ситуацію наперед на кілька років, правильно оцінити свої сили та можливості, налагоджувати контакти з потрібними людьми.

У сім'ї Галина головує, і чоловік, як правило, охоче підкоряється їй. Він бачить, що лідерство дружини тримається не на

дамських примхах, а на здоровому глузді, досвіді, вмінні раціонально розподіляти сімейні фінанси. Чоловік Галини запротестує, якщо хтось із друзів пожартує, — мовляв, перебуваєш у жінки під каблуком. Сам себе він відчуває не під каблуком, а під крилом розумної та енергійної жінки.

* * *

Сергій (латинське «сергіус» — високий, вельмишановний) у ранньому дитинстві часто хворіє, але у 5—7 років стає міцнішим. Він чуйна дитина, турботлива в ставленні до батьків. Сергійко не вередує і не бешкетує через те, що не хоче завдавати прикрощів мамі і тату.

Сергії люблять музику, кінематограф. З дитинства їх притягує мистецтво, серед них багато творчо обдарованих людей. Сергії нерідко стають акторами, музикантами, художниками. Та ким би вони не стали, будь-яку роботу виконують сумлінно, старанно, завжди виконуються обіцянки.

Під зовнішньою стриманістю Сергія криється уразлива душа. Його легко образити необережним словом, неуважним ставленням, хоча зовні це жодним чином не проявляється, Сергій страждає. Свої проблеми здебільшого вирішує сам, не завдаючи ані клопоту співробітникам, ані переживань рідним.

Такий він і у подружньому житті. Дружину собі обирає спокійну, добру, хазяйновиту, завжди допомагає їй у домашніх справах. Ревнивий, дуже страждає через нескромну поведінку жінки, але все тримає у собі. Саме через ревнощі може піти на розлучення, але не може жити один. Отож повертається до дружини або одружується повторно.

* * *

Світлана (слов'янське «світла») з дитинства сповнена суперечностей, в неї складний характер. Начебто обдарована, але вчиться погано. Часом активна, командує, проявляє неабиякі організаторські здібності, заводійка справ у колективі; часом — «пливе за течією», пасивна і немов байдужа до всього. Світлана не вміє спілкуватися із жінками, надає перевагу чоловічому

оточенню. Обирає собі таку професію, яка більше личила б чоловікові, — таксиста або водія тролейбуса.

З роками Світлани привчаються лагодити з колективом, пристосуватися до обставин, стають досить комунікабельними. Все це разом з природною самостійністю та працелюбством дає Світлані можливість зробити непогану кар'єру.

Із чоловіком і його батьками Світлана гнучка та дипломатична. Вона може зовсім не любити свекруху, але та ніколи навіть не здогадуватиметься про це, оскільки невістка завжди ввічлива і вміє триматися на відстані.

Своїх дітей Світлана часом балує, не привчає до праці та дисципліни, отож вони виростають погано підготовленими до життя.

* * *

Тарас (грецьке «тарасса» — турбувати) у дитинстві непосидючий, упертий. Завжди чинить по-своєму, не слухається ні батьків, ні вчителів. Нерідко розумний, талановитий, проте йому інколи бракує активності для втілення своїх ідей. Непрактичний, не вміє «діставати» та «вибивати». Частіше Тарас мовчазний, вільний час проводить, читаючи книги та біля телевізора.

Тарасові потрібна дружина, яка б компенсувала його невисокий рівень ініціативності та практичності. Тоді це буде гармонійний, взаємодоповнюючий союз. Тарас і сам відчуває своє слабке місце, тому тягнеться до жінки сильної, впевненої у собі, яка вже має певні досягнення. Нерідко він одружується з розлученою жінкою, яка вже має дітей від першого шлюбу.

Сім'я, як правило, виходить міцна. Тарас уособлює інтелектуальне, духовне начало, він хороший генератор ідей. Жінка підказує, як краще ці ідеї втілити, є організатором. Майже все в її руках — господарство, фінанси. Тараса це повністю влаштовує, бо він не схильний заглиблюватися у побутові проблеми, повністю довіряє їх дружині, а сам займається інтелектуальною діяльністю.

* * *

Марина (латинське «маринус» — морський) змалку горда, навіть бундючна. У неї дуже рано проявляється потяг до пред-

ставників протилежної статі. Марина з дитинства і буквально до старості володіє таємницею жіночої привабливості та чарівності і вміє цим користуватися. Вона належить до того типу жінок, від яких не можна відвести очі, хоча вона зовсім не красуня. Чоловіки перед нею беззахисні, одразу втрачають голову перед розумною, сміливою і до того ж розкутою, веселою, гострою на язик Мариною.

У характері Марини багато якостей, що роблять її хорошою дружиною, матір'ю, господинею. Вона практична, хазяйновита, вміє шити, вишивати, смачно готує. Для чоловіка зі спокійним характером вона буде найкращою дружиною. Однак спокій у сім'ї залежатиме від його стриманості та тактовності. Марина не може стерпіти найменшої неповаги до себе, тому перший шлюб зазвичай складний.

Марина – дбайлива мати, але іноді може захопитися чимось іншим, наприклад, фотографією, або почати відвідувати гурток художньої самодіяльності і на певний час забути про свої материнські обов'язки.

* * *

Костянтин (латинське «констанс» — стійкий, постійний) у дитинстві боязкий, соромливий. Пізніше може навчитися маскувати свою невпевненість, але не позбавиться її ще довго. Костянтин відповідально та сумлінно виконує будь-яку роботу, вкладає у справу свою душу. При цьому хитруватий і впертий, може дратуватися з незначних причин. Взагалі характер Костянтина — це дивовижна суміш постійності з непостійністю, до того ж він ніколи не поділяє думки більшості.

Подвійність натури Костянтина проявляється і у подружньому житті. Він може довго не одружуватися через те, що познайомитися з дівчиною для нього — це велика проблема: виявляється природна сором'язливість. Та коли вже вступає до шлюбу — то з доброю дівчиною, простою та щиросердою, у якій роздивився чудові якості, не помічені іншими. Якщо жінка правильно зрозуміє характер Костянтина, вона вибачатиме йому схильність дратуватися через дрібниці або вередувати за обідом. Ці,

загалом, досить невинні недоліки компенсуються спокійною вдачею Костянтина.

Він любить дітей. Особливі відносини складаються у нього з сином — теплі, взаємоповажальні.

* * *

Лариса (грецьке «ларис» — чайка) росте тихою, непомітною дівчинкою. Однак завжди прагне бути у колективі, не любить залишатися на самоті. У дитинстві Лариса тиха й слухняна, не завдає клопоту батькам; у школі вчителі завжди ставлять її скромність у приклад іншим дівчаткам. Проте в подальшому житті покірний характер Лариси служить їй погану службу.

Лариса виходить заміж й одразу показує чоловікові і його батькам, що не здатна постояти за себе. На жаль, вони можуть скористатися цим. Чоловік швидко звикає до терплячості та поступливості Лариси і починає відверто командувати нею. Аби зберегти спокій у сім'ї, Лариса здатна приносити в жертву свої погляди, смаки, звички, навіть самолюбство і зовнішньо залишатися спокійною, хоча образа довго мучитиме її душу.

Лариса стримана, завжди йде на компроміс, терпіння її здається безмежним, але зради вона не пробачає.

Усю свою любов і ніжність Лариса віддає дітям. Дуже любить своїх стареньких бабусю та дідуся, чемна з родичами чоловіка. Ще в дитинстві у Лариси встановлюються особливі духовні стосунки з матір'ю і зберігаються на все життя.

* * *

Максим (латинське «максимус» — найбільший) у дитинстві допитливий, всім цікавиться, добре вчиться. Однак йому бракує вольових якостей, наполегливості та впевненості у своїх силах. Перед найменшою перешкодою Максим стає невпевненим, втрачає ентузіазм. Через це йому завжди потрібно мати біля себе близьку людину для моральної підтримки, впевненості у своїх силах.

У дорослих Максимів залишається потреба у підтримці. Наодинці з життям він відчуває себе незахищеним, нездатним до

прийняття важливих рішень. Тому дружина для Максима — це є не лише жінка, хазяйка, а передусім — товариш, радник, опора у житті. Для Максима дуже важливі дружні, довірчі стосунки з жінкою, можливість відверто ділитися з нею проблемами.

Максим має відкриту душу, він доброзичливий до людей, не завжди вміє відрізнити хороших від поганих і нерідко страждає через це. Додайте до цього невпевненість Максима у власних силах, і ви зрозумієте, чому в його житті не все ладнається.

Нерідко має дружину з владним характером, причому вона сама «одружує» Максима на собі. Ініціативу у домашніх справах, а також у питаннях виховання та освіти дітей повністю віддає жінці.

* * *

Єлизавета (по-єврейськи «Божа клятва») вміє лагодити з людьми. Ця риса проявляється в її характері вже в ранньому віці — маленька Ліза ще з дитсадка з усіма підтримує рівні дружні стосунки, вміє примирити тих, хто свариться.

У неї щасливий дар сприймати людей такими, які вони є. Єлизавета проникліва, і, виходячи заміж, вона бачить як плюси, так і мінуси в характері свого обранця. Достоїнства чоловіка вона цінує, а недоліки вважає не так недоліками, як якостями. Вони не обурюють її та не викликають бажання негайно братися за «перевиховання». Єлизавета справедливо вважає, що абсолютно ідеальних людей не існує, й багато чого пробачає своїм близьким.

Її ніколи не дратують чоловікові родичі, навіть якщо вони приїжджають у гості надто часто й гостюють надто довго. Вона завжди рівна й гостинна. Взагалі вона може багато чого пробачити, тільки б у сім'ї був лад.

Саме ці, такі цінні, якості підводять Єлизавету в подружньому житті. Її домашні, бачачи, що їм багато пробачається, можуть дозволити собі зайве. Тому Єлизаветі в молоді роки не щастить у коханні, щастя приходить до неї пізніше, у повторному шлюбі.

* * *

Михайло (древньоєврейське «рівний богові Яхві») росте спокійним хлопчиком. Має логічний розум, може стати хорошим адвокатом, політиком, учителем. Завдяки своїм здібностям добре орієнтується в обставинах, обирає професію, роботу, стиль поведінки, які допомагають швидко просуватися по службових сходах, робити кар'єру.

Михайло дуже любить тварин, майже завжди в його домі живуть кішка чи собака.

Одружується Михайло, гарно обдумавши цей крок. Вибирає собі дружину насамперед розумну та спокійну, а краса, освіта, могутні родичі не мають для нього особливого значення. Сім'я для Михайла — місце відпочинку й душевного комфорту, він любить домашню обстановку, вечори й вихідні проводить у сімейному колі.

Незважаючи на те, що Михайло ревнивий, дружині легко з ним, він без зарозумілості обговорює з нею побутові дрібниці. Ласкавий, турботливий батько, діти обожнюють його. Михайло дуже уважний до старших членів сім'ї, взагалі створює в родині атмосферу доброзичливості та порозуміння. Михайло намагається не переносити в сім'ю свої службові проблеми, береже мир і спокій у сім'ї.

* * *

Зінаїда (по-грецьки «народжена Зевсом») не красуня, але розумна й достатньо ефектна, щоби справляти враження на чоловіків, які не проходять повз Зінаїду, в якій розпізнають пристрасну натуру.

У період знайомства й зустрічання Зінаїда створює образ ніжної, домашньої, не схильної до лідерства жінки. Вона багато читає, любить подорожувати, виглядає романтичною й дещо відстороненою від життя.

Однак після весілля вона відверто заявляє про свої права на роль глави сім'ї й швидко бере в свої руки штурвал родинного корабля. Чоловіку нічого не залишається, як капітулювати й повністю підкоритися Зінаїді. Якщо він навіть і спробує відстою-

вати своє право бути господарем у домі, то швидко переконається, що сімейне життя перетворюється в суцільну війну. Зінаїда може бути лише командиром, підкорятися вона не буде нікому.

Втім, усі вимоги Зінаїди спрямовані на створення і зміцнення свого сімейного гнізда. З появою дітей вона повністю присвячує себе їм. Дім завжди в порядку, вона нікого не залишить без обіду або чистої сорочки. Сама трудиться з ранку до вечора й вимагає того ж від чоловіка.

* * *

Олег (від скандинавського «хельг» — священний) у дитинстві легко піддається впливу. Вчиться добре, але тільки завдяки здібностям, а не старанню чи наполегливості. Дорослі ж Олеги, навпаки, добросовісні, старанно виконують будь-яку роботу, цілеспрямовані щодо досягнення мети. З Олегів виходять хороші вчені, особливо в галузі точних наук.

Олег дуже любить своїх батьків, особливо матір. Дружину він вибирає таку, щоб подобалася матері, і згодом намагається зробити її схожою на матір. Звичайно, це не завжди подобається молодій жінці і може викликати певну напруженість у сімейних взаєминах. Дружині хочеться займати головне місце в серці Олега, і вона не хоче досягати цього, наслідуючи свекруху. Для Олега ж дуже важливо, щоб між цими двома жінками встановилися дружні взаємини. Якщо між ними не виникне хороших стосунків або ж розпочнеться суперництво, він буде змушений розриватися між дружиною та матір'ю, а від цього буде погано усім трьом.

Він безкорисливий. Це, здавалося б, дуже хороша риса, але, однак, може ускладнювати стосунки з колегами по роботі.

* * *

Ірина (від грецького «мирна», «спокійна») являє собою ту рідкісну жінку, яка завжди знає, чого хоче. До заміжжя вона не байдикує, а вчиться, читає, здобуває професію (або й декілька), вдосконалюється, може навіть встигнути зробити кар'єру. Вийшовши заміж, озброєна знаннями й життєвим досвідом, Ірина швидко стає авторитетом для свого чоловіка і навіть для його

батьків. До неї також прислуховуються колеги по роботі, друзі, знайомі.

У сучасному житті Ірина вміє добре пристосуватися до обставин, може змінити професію, зайнятися новою, більш прибутковою справою.

Вона віддана дружина, багато робить для сім'ї, допомагає чоловікові зробити успішну кар'єру. Чоловік має це розуміти й цінувати. Недооцінка з його боку талантів, ділових якостей, досягнень Ірини викликає в неї незадоволення.

Ірина хороша господиня, любить приймати гостей, не скупиться на хороший стіл, із задоволенням куховарить. На день народження чоловіка, дітей уміє влаштовувати справжнє свято.

У дітей Ірина намагається виховати силу духу, незалежність, уміння самостійно приймати рішення.

* * *

Віктор (латинське «переможець») з дитинства надає перевагу чомусь конкретному. І в подальшому житті він обирає сфери діяльності не для мрійників та ідеалістів. Віктор завжди прагне справедливості, живе по совісті.

Він добросовісний, охоче береться за клопітку роботу.

Дружину собі Віктор вибирає довго, до шлюбу ставиться серйозно. Намагається спочатку здобути професію, стати на ноги, а потім уже створювати сім'ю. У жінках Віктор цінує серйозність, розсудливість, спокійний та урівноважений характер.

Родину Віктор будує ґрунтовно. Намагається збудувати власний будинок, веде господарство, крім головної роботи, влаштовується ще й на додаткову. Для нього питання честі забезпечувати свою сім'ю усім необхідним.

До дітей Віктор вимогливий, але справедливий. Спрямовує їх на хороше навчання, серйозне ставлення до життя, піклується про їхнє здоров'я, загартування. Виростаючи, вони дякують батькові за те, що виховав у них сильний характер і любов до праці.

* * *

Тамара (давньоєврейське «тамар» — фінікова пальма) допитлива, але їй не вистачає наполегливості, щоб у навчанні бути

серед найкращих. Весела, відкрита, артистична, вона завжди грає будь-яку роль.

У сім'ї Тамара — лідер. Вона самостійна, звикла в усьому розраховувати на власні сили, вирішувати фінансові й інші питання особисто, ні з ким не порадившись. Це дратує чоловіка, який відчуває себе у сім'ї зайвим.

До того ж Тамара дуже ревнива, спалахує через будь-яку дрібницю. Проте швидко заспокоюється.

Хороша господиня та кулінарка, любить готувати смачні страви за складними рецептами. Педантично вимагає від чоловіка та дітей дотримуватися порядку, кожна річ в її оселі знаходиться у раз і назавжди визначеному місці.

Любить мандрувати, знайомитися з новими людьми.

До дітей Тамара вимоглива, часом навіть сувора. Проте дорослі діти із вдячністю згадують свою матір, яка прищепила їм такі риси, як дисциплінованість, відповідальність, працелюбність.

А от з онуками Тамара вже зовсім інша — пестить їх, балує, задаровує іграшками, виконує всі примхи малеч.

* * *

Микола (грецьке «ніке» — перемога, «лаос» — народ; переможець народів) росте здоровою, міцною, спокійною та слухняною дитиною. Вчиться Микола добре, вміє підтримувати дружні стосунки з усім класом. Дома він не завдає клопоту батькам, отож вони досить часто не приділяють своєму синові належної уваги, мовляв, дитина благополучна. І Миколка страждає через недостатню увагу батька та матері, його потреба у душевному теплі спричиняє його раннє одруження.

Миколи урівноважені, працьовиті, кмітливі. Ніколи не відмовляються від нагоди заробити гроші для сім'ї. Багато чого вміють і вдома усе роблять своїми руками. Із сусідами та товаришами Микола простий і доброзичливий, але у ролі начальника зовсім інший. На підлеглих йому витримки не вистачає.

У коханні Микола також пристрасний, закохується швидко й відразу одружується. Дружину любить, але дуже ревни-

вий, навіть безвинний жарт може вивести його з рівноваги. Засліплений ревнощами, він може не контролювати себе.

Миколи дуже люблять дітей, виконують усі їхні забаганки. З винятковою ніжністю ставляться до своїх дочок.

* * *

Олена (грецьке «світла», «обраниця») — жінка, якій властива деяка категоричність. Кохання як почуття для неї вторинне, воно з'являється внаслідок співчуття. Вона не вийде заміж за багатого та вродливого, її обранцем стане удівець з малою дитиною на руках. Олена побачить свій обов'язок у тому, щоб стати їм опорою.

Олена не жаліє себе у жертовному коханні, може багато у чому обділяти себе, змінити велике місто на маленьке село, відмовитися від спілкування з друзями, кар'єри, можливості здобути хорошу освіту — все заради сім'ї. Проте вона чекає і навіть вимагає такого ж ставлення і до себе. У сімейних стосунках для неї не такий важливий матеріальний добробут, як любов, спокій і взаємоповага.

Олена домівниця, її оселя затишна та впорядкована. Вона уміє без великих грошових витрат обладнати квартиру, багато що робить своїми руками. Вміє мати вигляд добре зодягненої у перешитій зі старенької сукні. Однак домашнім господарством займається вимушено і часом може запускати його.

Олена ніжна та дбайлива мати, приділяє багато уваги освіті дітей, розвитку їх здібностей.

* * *

Анатолій (грецьке «анатоле» — схід) у дитинстві замкнений і невпевнений у собі. Любить читати, проводити вільний час у колі сім'ї. Дорослий Анатолій виділяється своїм розумом і різнобічними знаннями, але в душі залишається фантазером і романтиком.

Анатолій лагідний, стриманий щодо емоцій, проте в екстремальній ситуації стає некерованим і сварливим.

У Анатолія розвинуте почуття справедливості. Якщо йому доводиться керувати людьми, він робить це делікатно та розумно, не принижуючи чиєїсь гідності.

До дружини Анатолій ставиться як до ліпшого друга, радиться із нею при вирішенні не лише побутових, а й виробничих проблем. Він дипломатичний з батьками дружини, вміє знайти до них підхід.

А от з дітьми у Анатолія відносини не завжди складаються добре. Йому важко зрозуміти, що в кожного покоління свої погляди, що діти мають право самі обирати свій життєвий шлях. Анатолію хочеться застерегти дітей від помилок, і він робить це з найліпшими намірами, тому виникають конфлікти з дітьми. З цієї причини у житті Анатолія бувають періоди напруженості.

* * *

Валерія (латинське «здорова», «сильна») має схильність до безпричинних змін настрою. З дитинства і на все життя її характер складний і непередбачений. Валерія суперечлива в оцінці подій і людей, непостійна в своїх намірах. Вона дуже вимоглива до людей, не вибачає нікому найменшої необачності, собі ж може дозволити все. Характер Валерії дратує всіх, але той, хто придивиться до неї пильніше, побачить, що в основі шаленої вдачі — надмірна ранимість і вразливість.

У подружньому житті Валерія також має складні стосунки. Вона турботлива жінка та матір, але чоловіка і дітей вважає своєю власністю і намагається повністю підкорити собі, контролювати кожен їхній крок. Валерія усе життя сім'ї будує за власним бажанням і на власний смак, не здогадуючись, що інші члени родини теж мають право голосу. Вона дуже ревнива, через що її зовні вдалий шлюб нерідко руйнується. Якщо Валерія хоче мати сім'ю, їй треба намагатися стримувати свої емоції та навчитися поважати думку інших.

Вона дбайлива господиня, енергійна та працездатна людина, але складний характер може призвести до того, що чоловіки не помітять за ним хороших якостей Валерії.

* * *

Олександр (грецьке «алекс» — захищати, «андр» — чоловік) у дитинстві хворіє, але починає займатися спортом і виростає

справжнім чоловіком із міцним здоров'ям. Уміє досягати своєї мети, цілеспрямований, талановитий, справедливий. Олександри — хороші керівники, можуть тримати підлеглих у своїх руках і водночас відзначати заслуги кожного.

Із дамами Олександр привітний і галантний. Любить жіноче оточення, знає правила етикету і хороші манери, до того ж він уміє елегантно одягатися і вести легку невимушену розмову. Як бачимо, це типовий підкорювач сердець. Захоплений жінкою, Олександр щиро вихваляє її вроду й інші достоїнства, засипає квітами та подарунками, готовий одразу ж вступити до шлюбу. Однак час плине, в поле зору потрапляє інша, і минуле захоплення вже забуте. Олександр починає так само щиро співати дифірамби новій обраниці.

Одружившись, Олександр часом потрапляє під контроль дружини, втягується у коло домашніх справ, і йому залишається лише згадувати пройдешнє вільне життя.

Проте часта закохуваність Олександра часом ускладнює його подружнє життя.

* * *

Ніна (можливо, від грецького «Нінос» — засновник Ассірійської держави) вперта та наполеглива з дитинства, не завжди рахується з думками дорослих, самостійна, особливо коли захищає справедливість.

Пунктуальність, принциповість, велика працездатність допомагають Ніні зробити кар'єру, навіть стати відповідальним працівником. Водночас Ніна приваблює своєю жіночністю та чарівністю і знаходить собі хорошого чоловіка. Його, а також дітей Ніна дуже любить, але не дає спуску ні їм, ні собі. Вимогливість стосовно себе поєднується в неї з такою ж вимогливістю стосовно членів родини. Їй усе хочеться довести до рівня ідеалу, вона всі свої сили та можливості вкладає у поліпшення матеріального добробуту сім'ї, у створення якнайкращих умов для виховання дітей. Однак цього ж Ніна вимагає і від чоловіка, не визнаючи жодних «не хочеться» або «зроблю потім».

Якщо чоловік виявиться піддатливим, то завдяки постійному підштовхуванню з боку дружини він зможе зробити кар'єру, написати книгу, захистити дисертацію.

* * *

Яків — практичний, обережний, розважливий. Він дещо тугодум, йому потрібен час, щоб звикнути до нової ситуації, нових людей. З цієї причини Яків завжди віддає перевагу старим, перевіреним друзям. У дитинстві Яків любить доросле оточення, з винятковою повагою ставиться до свого батька та протягом усього подальшого життя не втрачає духовного зв'язку з ним.

Дружину Яків собі обирає розумну, ділову та водночас хорошу господиню. Він сам любить спокій і затишок удома і такою хотів би бачити дружину. Лайлива жінка — це трагедія для Якова. Якщо вона не буде стримуватися, то ризикує втратити чоловіка. Із жінками Яків лагідний, делікатний, ніколи їх не образить, не вміє відмовляти їм. Охоче береться за домашні справи, не пропускає нагоди заробити грошей для своєї сім'ї.

Яків дуже любить своїх дітей і проводить з ними весь свій вільний час. Його дружина може спокійно їхати у відрядження, Яків повністю замінить її, діти будуть нагодовані, доглянуті, здорові. Якщо у школі на батьківських зборах серед численних матерів ви побачите єдиного батька, то це, найімовірніше, буде Яків.

* * *

Наталія (латинське «рідна») ніколи не буде сумувати, і вся її родина не нудьгуватиме поруч із дотепною та життєрадісною господинею, її домівка завжди гостинна, ошатна, сяє чистотою, на столі смачний обід. Наталія – хороша рукодільниця, і за що не візьметься – усе в неї виходить швидко та гарно. Наталія любить мандрувати, а також малювати, може грати на музичних інструментах, співати, взагалі має здібності до художньої творчості.

Незважаючи на вміння вести господарство, дружина вона не ідеальна. Наталія цінує лише себе і вимагає того ж від чолові-

ка. Краще йому не мати сумніву в тому, що його дружина — найліпша, інакше він повною мірою дізнається, що таке нестримана, здатна до істерик жінка. Проте й відходить Наталія швидко, забуває образи і через годину вже не пригадає, через що посварилася з чоловіком. Чоловікові треба повсякчасно робити Наталії компліменти, хвалити навіть за дрібниці, за виконання належних жіночих обов'язків і не дозволяти собі найменших зауважень. Тільки тоді пануватиме лад у родині.

Дітей Наталія любить, але може спокійно підкинути їх своїм батькам і займатися улюбленими справами.

* * *

Вадим (походження невідоме) здоровий, активний, життєрадісний не лише у дитинстві, а й протягом усього життя. Дуже любить батьків, з особливою чуйністю ставиться до сестер і братів. Старшого брата Вадим обожнює, схиляється перед його авторитетом, у всьому його наслідує і часто навіть обирає собі ту ж саму професію, що і брат.

Із Вадимів виходять хороші керівники. Вони ніколи не забувають свої обіцянки, турботливі та дбайливі, уважні до людей. Вадими дещо хитрі й обачливі, дуже практичні, вміють «пробивати» і «діставати». Як правило, роблять хорошу кар'єру.

Кохають Вадими сильно та пристрасно, для своєї обраниці готові на будь-яку жертву. Ревниві, ніколи не пасують перед перепонами, вміють боротися за своє кохання.

Вадим любить одну жінку довго та сильно, і його дружина знає, що таке справжнє жіноче щастя. Однак Вадим не потерпить над собою жодного диктату, і якщо дружина або теща спробують командувати ним, то це може скінчитися розлученням.

Вадим ніжний та уважний батько, проводить з дітьми весь свій вільний час. Завжди знає, як його діти вчаться, чим захоплюються, з ким товаришують.

* * *

Зоя (грецьке «життя») іменинниця 30 грудня.Вона тиха, непомітна, ніколи не конфліктує ні вдома, ні на роботі. Зої наді-

лені надто тонкою інтуїцією стосовно близьких людей, відчувають найменші зміни їх настрою. Зоя може стати віщункою та ворожкою. Жінка з цим ім'ям віддана чоловікові та дітям, але не завжди знаходить щастя у шлюбі.

* * *

Євген (грецьке «еугенес» — благородний) змалку вражає своєю кмітливістю. Він рано починає читати та писати, у школі Євген — серед найкращих. Через таку свою легку вдачу Євген не має можливості звикати до труднощів, учитися їх долати. Перешкоди на шляху до мети вибивають Євгена з колії, він важко долає їх. Нерідко обирає для себе професії, пов'язані з технікою, досягає успіхів у фізиці, хімії, електроніці.

Євгени створені для родинного життя, охоче займаються побутом. Питанням чоловічої гідності вважають досягнення матеріального добробуту для родини, забезпечення жінки та дітей усім необхідним. Євгени люблять дітей, слідкують за їх навчанням і розвитком. Із сином батько Євген охоче займається спортом, ходить у турпоходи, з донькою читає, малює, навіть бавиться у ляльки. До дружини Євген ставиться уважно, вимагає такого ж ставлення до себе. Ревнивий, але за будь-яких обставин зберігає сім'ю та родинний затишок. На розлучення погоджується лише тоді, коли всі спроби врятувати шлюб використані і немає більше жодного шансу.

* * *

Ангеліна (грецьке «ангельська») вперта, любить командувати, ніколи не поступиться нічим навіть перед матір'ю. Ангеліна не розраховує на чиюсь допомогу, покладається лише на себе. Проте не кожному чоловіку це до вподоби, йому хочеться знайти у жінці лагідність, жіночність. Дома Ангелінам краще стримувати свої командирські замашки та зрозуміти, що на роботі ти можеш бути діловою жінкою, а з чоловіком треба бути просто жінкою.

Ангеліни — гостинні господині, але і тут виявляється їхня самостійність — вони вважають за краще самим приймати гостей, аніж іти до когось у гості.

Найважчий варіант для подружнього життя — це Ангеліна, яка народилася зимою. Її характер — повна протилежність «ангельському» імені. «Зимові» Ангеліни мають дещо чоловічі риси характеру, вони вперті, їх важко у чомусь переконати. «Літні» Ангеліни більш лагідні і надто довірливі, через що і потерпають у шлюбі.

Дітей Ангеліни люблять, дбають про їхню освіту, у вихованні проявляють неабиякий педагогічний такт і витримку. Ангеліна не дуже захоплюється шиттям, вишиванням або ще якимось рукоділлям.

* * *

Дмитро (грецьке «деметрис» — споріднений з Деметрою, богинею землеробства та родючості) росте вередливою та хворобливою дитиною. З віком його здоров'я зміцнюється, а вередливість переходить у впертість. Дмитро розумний, вольовий, не боїться праці. Справжній його талант — уміння спілкуватися. Він скрізь знаходить собі друзів, його оселя завжди повна народу, він щирий і гостинний господар. Дмитро вільно почуває себе у будь-якому оточенні, вміє підтримати розмову. Це тип завсідника салонів — з усіма привітного та доброзичливого, який уміє вести легку розмову на будь-яку тему, не заглиблюючись у суть питання.

Дмитро дуже любить «красиве життя» — комфорт, зручність, розваги, ефектних жінок. Особливу увагу приділяє відпочинку. Може весь рік збирати гроші, щоби витратити їх за тиждень-два на дорогому курорті, і зробить це без найменшого жалю.

Для Дмитра повторний шлюб – звичайна справа. Він прагне мати багато друзів, аби цікаво проводити час, подорожувати, розважатися. Це свідчить про те, що Дмитро не дуже зразковий сім'янин. Проте своїх дітей він любить і ніколи не забуває.

* * *

Юрій мовчазний, стриманий, завжди впевнений у своїй правоті. З дитинства вражає своєю чіткою логікою, філософським складом розуму, здатністю до аналітичного мислення. Вчиться

добре, особливі успіхи має у точних науках. Нерідко Юрії захоплюються астрологією, містикою, хіромантією. Добре показують себе у будь-якій сфері діяльності, в тому числі на керівних посадах. Юрій артистичний, завжди виділяється у будь-якому оточенні. Пристрасний книголюб.

Юрій стабільний у смаках та уподобаннях, з віком його погляди майже не змінюються. Із жінками він ніжний, не вміє відмовляти їм, навіть коли вони вередують. Кохання Юрій сприймає як божий дар, береже й охороняє його. Заради того, аби бути разом із коханою, іде на певні компроміси. Проте це стосується здебільшого «літніх» Юріїв, «зимові» можуть бути холодними, навіть байдужими до жінок. Вони віддають перевагу роботі, кар'єрі, громадській діяльності.

Дітей Юрій любить, допомагає їм в усьому, навіть коли вони вже стали дорослими та живуть окремо, і ніколи не дошкуляє їм зайвою, надмірною опікою.

(З календаря)

ЗАВДАННЯ 31.

Напишіть оповідання на тему: **«Моє ім'я та прізвище».**

ВИМОВ СКОРО СКОРОМОВКУ!

Ти, Пантелію, пальто латай,
а ти, Дарино, пір'я дери.
Ти, Митю, миттю моток мотай,
а ти, Варваро, вареники вари.

(Д. Білоус)

УСМІХНІТЬСЯ!

— Здоров, Петре! Як ти змінився! Без бороди, без вусів...
— Пробачте, я — не Петро.
— Як? Уже навіть і не Петро?

ВИКОНАЙТЕ ПІСНІ

НЕХАЙ ІМ'ЯМ ТВОЇМ СВЯТИТЬСЯ

Музика **Г. Гаврилець**
Слова **Ф. Млинченка**

Нехай ім'ям твоїм святиться
Прийдешнє щастя у мій дім.
Нехай ім'ям твоїм проститься
Окремо кожному і всім.

Нехай ім'ям моїм воздасться
За зради вимушений гріх —
Нема для трьох відразу щастя,
А лише горе на усіх.

Нехай ім'я твоє тамує
Утрати зболену печаль —
Свій біль в минулім затамую,
Полине біль в безвісну даль.

Двічі

Нехай ім'ям твоїм святиться
Прийдешнє щастя у мій дім.
Нехай ім'ям твоїм проститься
Окремо кожному і всім.

МАРІЯ

Багато імен є жіночих,
У кожного своя краса.
Та є те одне, те пророче,
Що вибрали нам небеса.
Воно, як святиня, як воля,
Як муза любові й життя,
Єдине, як кожного доля,
Минуле і все майбуття.

Приспів:
Марія, Марія — це вибране Богом ім'я,
Маріє, Маріє — для тебе та пісня моя,
Марія, Марія — для світу любов і надія,
Марія, Марія — володарка, пісня і мрія.

Йдуть покоління у вічність,
Як мить, проминають роки,
А імені цього величність
Не згасне в житті навіки.
Воно — як святина, як воля,
Як муза любові й життя,
Єдине, як кожного доля,
Минуле і все майбуття.

(Т. Кукуруза)

ЕТИКЕТ

Термін **«етикет»** походить від французького слова **etiquette**, що означає «ярлик, етикетка».

Мовний етикет — сукупність мовних засобів, стійкі формули, які регулюють нашу поведінку в кожній конкретній ситуації. Правила мовного етикету залежать від мовних ситуацій, які потребують використання характерних мовних засобів.

ВІТАННЯ ТА ПОБАЖАННЯ

Добридень (доброго дня, здрастуйте, здорові будьте)!
Доброго ранку!
Доброго вечора (добривечір)!
Добраніч (на добраніч)!
Привіт!
Вітаю!
З приїздом вас!

Поздоровляю вас!
Зі святом вас!
Вітаю з днем народження!
З Новим роком!
З Різдвом Христовим!
Бажаю (зичу) вам здоров'я, щастя, успіхів!
Щасливих свят вам!
Бажаю вам приємно провести свята (відсвяткувати)!
На здоров'я!
Дозвольте вітати вас від імені...
Наше щире вітання...
Привіт (вітання) з України!

ПРОЩАННЯ

До побачення!
Вибачте, мені час (пора) іти.
На жаль, я поспішаю.
Сподіваюсь, ми скоро побачимось.
До наступної зустрічі!
До неділі!
Прощавайте, друзі!
Бувайте здорові!
На все добре!
Усього найкращого!
Бувайте!
Щасливо!
Щасливої дороги!

ЗАПРОШЕННЯ ТА ПРОХАННЯ

Я хочу запросити вас до себе.
Проходьте, будь ласка (прошу, проходьте)!
Підійдіть, будь ласка, ближче!
Прошу, сідайте (сідайте, будь ласка)!
Ласкаво просимо!
Дозвольте запросити вас...
Чи не хотіли б ви...

Чи не бажаєте ви...
Чи не могли б ви...
Давайте проведемо вечір разом.
Як ви дивитесь на прогулянку пішки?
Я хочу попросити вас зробити мені послугу.
Пропоную вам зіграти в шахи.
Чи можете ви позичити мені свій словник?
Прошу допомогти мені зробити цей переклад.
Скажіть, будь ласка...
Будьте ласкаві, напишіть...
Будьте так ласкаві, поясніть...
Дозвольте мені увійти (вийти, запитати вас, відповісти, потурбувати вас).
Чи можу я попрохати..?

З ДЖЕРЕЛА НАРОДНОГО ПРИВІТАННЯ

Вітаю, друзі, вас з весною!
І з першою в житті сівбою...
Хай росте пшениця в полі,
Колосяться жито й доля,
Хай не цураються вас друзі!
Хай соловей пісні співає,
І хай біда завжди минає!

* * *

Будьте здорові, в кого чорні брови,
а я свої сажею підмажу та й ваших переважу!

* * *

Будьмо та й людей не гудьмо,
Бо й нас нема за що хвалити!
Будем жити, мед-вино пити,
Хліб жувати, добра чекати.

* * *

Хай щастям, веселістю повниться хата,
Хай буде сім'я вся здорова, багата,
Хай радісні й довгі пливуть у вас роки
І кращають учні від року до року!
Наснага і щедрість у серці хай квітне,
Поки ювілей не настане столітній!

ПРИВІТАННЯ З НАГОДИ ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

Хай буде чисте небо над тобою,
Не в'януть квіти у твоїм житті,
Бажаєм теплоти, добра, любові,
Усмішок, щастя на твоїй путі!

* * *

Великий рости, щасливий будь,
себе не хвали, другого не гудь!

* * *

Ти народився, і думає про тебе
Уся сім'я, уся твоя рідня,
Дають ім'я тобі, та згодом треба
Усім життям творить своє ім'я!

* * *

В цей день сонце веселіше
В небі ясному сія,
Бо на світ козак з'явився,—
Хай святкує вся земля!
Хай козак росте здоровим,
Не зна втоми сотню літ.
Хай батькам буде на радість
І продовжить славний рід!

* * *

Будь великий, як верба, а здоровий, як вода,
а багатий, як земля!

* * *

Ми раді, матусю, вас привітати,
Щастя й здоров'я в житті побажати,
Мирного неба й ясного сонця,
Хай воно світить у ваше віконце,
Хай в хаті у вас будуть злагода й мир,
А лихо нехай обминає поріг!
Хай діти й онуки шанують завжди,
Щоб ви зоставались такі ж молоді.
І то не біда, що давно сивина,
Тільки б усмішка частіше цвіла...

* * *

З ювілеєм поздоровляєм,
Від душі тобі бажаєм,
Щоб прожив півтора віку
Сильним, добрим чоловіком!

* * *

Бажаємо вдачі, добра і тепла,
Незгоди людські хай згорають дотла,
І тільки все добре в житті щоб велося,
Хай збудеться все, що іще не збулося!
Як сонце на небі щоденно сіяє,
Хай щастя щоденно чимдуж розквітає!

* * *

Як води джерельні, будьте Ви здорові,
Хай сміються очі, не хмуряться брови,
Хай живуть у серці почуття високі,
Хай дарує доля сто щасливих років!

* * *

Бувай здорова, як риба, гожа, як вода,
весела, як весна, робоча, як бджола,
багата, як земля!

* * *

Бувай здорова, рости велика,
Рости велика до черевика,
Від черевика до чоловіка.
Бувай здорова не сама з собою,
Не сама з собою, — з вітцем, з маткою,
З вітцем, з маткою і зо всім домом.

* * *

Хай тебе не старять роки,
Не торкаються незгоди,
Хай береже тебе удача,
Тільки так і не інакше!

* * *

А за сим словом будь нам здорова,
Сама з собою, та й із газдою,
Та й з усім домом, та й з усім родом.
Віншуємо ж тя щастям, здоров'ям.

* * *

Бажаю Вам сибірського здоров'я,
Кавказького довголіття,
Українського настрою,
Козацької слави!

* * *

Зичимо Вам здоров'я міцного,
Сонця золотого,
Достатку багатого,
Хліба-солі на столі,
Миру й квітів на Землі!

ПРИВІТАННЯ З НАГОДИ ВЕСІЛЛЯ

* * *

Я повную перепиваю,
Молодим щастя, доленьки бажаю,
Щоб їм щасливо жити,
Ніколи не хворіти,
Маленьких діточок ростити,
На щастя, на радість
І на втіху!

* * *

Дай, Боже, жито, пшеницю,
А в запічку дітей копицю!

* * *

Нехай жнеться,
Нехай скородиться,
Нехай сіється,
Нехай вродиться.
Щастя вам, і грошей,
І діток хороших!

* * *

Даруємо чисту воду, щоб були обоє гарні на вроду!

* * *

Бодай на вас добра година та грошей торбина,
а до того дітвори сотні півтори!

* * *

Живіть у злагоді та любові!
Будьте багаті, як земля, здорові, як вода!

* * *

Даруємо молодим скатертину
На чотири канти,
Щоб мали четверо синів,
І всі музиканти!

* * *

Нехай Вам завжди сонце світить
Та посміхається земля!

* * *

Даруємо мішок колосся,
Щоб довіку мирно жилося!

* * *

Даруємо сад, а в саду ягоди,
Щоб жили в мирі і злагоді!

ПРИВІТАННЯ З НАГОДИ ЗОЛОТОГО ВЕСІЛЛЯ

В день цей світлий ми вам побажаєм
Здоров'я на довгії роки,

Усмішок щасливих, онуків вродливих
І всього, чого хочете ви!

За ночі недоспані, сльози непрохані,
За золото рук і душі

Спасибі велике, уклін вам низенький
До самої неньки-землі!

ПРИВІТАННЯ ТА ПОБАЖАННЯ З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ТА НОВОГО РОКУ

Із Різдвом Христовим
Ми щиро вітаєм.

Щастя і здоров'я
Ми усім бажаєм!
Нехай віра в серці
Кожного засяє,
Матір Божа з неба
Усіх привітає!

* * *

Сію, сію, посіваю,
З Новим роком вас вітаю!
Щоб вам земля щедро родила:
Коноплю під стелю, а льон по коліна,
Та щоб вам ніколи голова не боліла!
Щоб не було у вас ані сварки в хаті,
Ані вітру в загаті!

НОВОРІЧНІ ПОБАЖАННЯ

У новорічний день зими
Зібрались на розмову ми —
Серцями щирі, заповзяті.
Є місце всім у нашій хаті.
Тож не завадить, друзі, нам
Згадати нині по-новому:
Був давній звичай у древлян —
Вклонятися всьому живому.
Довіку ж будьте молоді —
В роботі, в творчості, у пісні...
Вклонімося живій воді,
Що грає на моїм Поліссі.

* * *

Шукаймо в людях доброти,
Щоб розбудить мізерні душі.
Добро відкриє нам світи,

І слово правди не порушить.
Шукаймо в людях доброти,
Мов для незрячого прозріння...
Добро нас кличе до мети,
Воно — то людськості коріння.
Шукаймо в людях доброти,
Мов зав'язі у кожнім цвіті.
І менше стане гіркоти,
І зменшиться тривог у світі.
Шукаймо в людях доброти,
Немов жарин на попелищі,
Що спалахнуть із темноти,
Мов Кобзареві думи віщі.
Шукаймо в людях доброти,
Мов скарби, що давно забуті.
Щоб сущу стежку віднайти —
До себе,
до людської суті.

(Микола Сингаївський)

* * *

Сію, вію, посіваю,
З Новим роком поздоровляю.
Щоб було у вас в стіжку,
В мішку,
І в коморі,
В ложці, в мисці,
І в оборі,
І в колисці.

* * *

Нам на здоров'я, на Новий рік,
щоб краще нам жилося, як торік!

* * *

Сійся, родися, жито, пшениця,
Всяка пашниця,
На щастя, на здоров'я,
На Новий рік,
Щоб краще вродила, як торік, —

Коноплі під стелю, а льон по коліна;
Щоб у вас, хрещених, голова не боліла.
Будьте здорові, з Новим роком,
З Василем!

* * *

На щастя, на здоров'я,
На новий год, на нове літо,
Роди, Боже, жито і пшеницю,
Всяку пашницю!
А ти, кукілю, не родись,
По доріжці розкотись,
Конопельки під стельки,
Льонок по поясок.
Драстуйте, будьте здорові,
З празником, Новим годом!

* * *

Добрий вечір тобі, пане господарю, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився.
Застеляйте столи та все килимами, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився.
Та кладіть калачі з ярої пшениці, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився.
Бо прийдуть до тебе три празники в гості,
радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився.
Ой перший же празник — то Різдво Христове,
радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився.

* * *

Красна дівчино, віншуємо тя,
Віншуємо тя на ім'я твоє,
Віншуємо тя зеленим вінцем,
Зеленим вінцем, красним легінцем.
Віншуємо тя добрим здоров'ям,

Добрим здоров'ям і сими святками,
Сими святками святкуй здорова,
Святкуй щаслива, святкуй красненька!
Красна дівчино, віншуємо тя,
Святкуй здорова, не сама з собою,
Не сама з собою — із своїм родом,
Із своїм родом, з няньком і мамков,
З братом, сестрою, — із родиною,
Віншуємо тя, красна дівчино!

* * *

Дай же вам, Боже, в полі роду,
У полі роду, у хаті згоду.
Дай же вам, Боже, широкі ниви,
А на тих нивах рясні ячмена,
В перо пернисті, в зерно зернисті,
В зерно зернисті, в колоси колосисті,
Віншуємо вам щастям, здоров'ям,
Щасливі свята, многії літа!

* * *

Ой колядка, колядниця,
Дайте маку і кутиці.
Як не дасте, одкажіте,
Моїх ніжок не знобіте:

Я дитина маленькая,
Моя ніжка босенькая.
Пик, мик,
Дайте колядник пильно,
Бо в ноги зимно.

* * *

Щедрий вечір, пане господару,
Щасти, Боже, твоєму товару,
Твоєму товару, твоєму достатку,
Щоб ти не мав ніколи припадку
Ні в коморі, ні на оборі!

* * *

А за сим словом бувай же здоров,
Бувай же здоров, пан-господарю,
Пан-господарю, старший братчику:
Не сам собою — із газдинькою,
Із газдинькою, з всев челядкою:
Із синоньками, із доненьками,
А з усім родом, з ґречним обходом!
Дай же ти, Боже, в полі урожай,
В полі урожай — а в гумно звожай.
А в гумні хлібно, в оборі вбійно,
В домі весільно, на славу втішно.

* * *

Щедрик, ведрик, дайте вареник,
Грудочку кашки, кільце ковбаски.
Горобчик летів, хвостиком вертів.
А ти, дядьку, знай, копієчку дай!

* * *

Щедрівочка щедрувала,
Під віконце підбігала:
— Що ти, тітко, пекла,
Неси мені до вікна,
Щоб я ручки попекла!

* * *

Ой сивая та і зозуленька,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!
Усі сади та і облітала,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!
А в одному та і не бувала,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

* * *

Сійся, родися, жито, пшениця,
Жито, пшениця, всяка пашниця,
Коноплі по стелю, льон по коліна,
Щоб у вас, хрещених,
Голівка не боліла.

* * *

Нова радість стала, яка не бувала:
Над вертепом зірка ясна світлом засіяла.
Де Христос родився, з Діви воплотився,
Як чоловік пеленами, убого повився.
Ангели співають, славу й честь звіщають,
На небесі і на землі мир проповідають.
Давид вигравае, в гуслі ударяє,
Чудно, дивно і предивно Бога вихваляє.
І ми теж співаймо, Христа прославляймо,
Із Марії рожденного смиренно благаймо:
— Просим Тебе, Царю, небесний Владарю,
Даруй літа щасливії сего дому господарю.
Даруй господарю, даруй господині,
Даруй літа щасливії нашій славній Україні.

* * *

Щедрик-ведрик,
Дайте вареник,
Грудочку кашки,
Кільце ковбаски,
А ще мало —
Дайте сало.
А як донесу,
Дайте ковбасу.
Давайте хутко,
Побіжу прудко.
Коротка свитка —
Змерзла литка.

* * *

Щедрівочка щедрувала,
До віконця припадала:
— Чи ти, тітко, наварила,
Чи ти, тітко, напекла?
Неси мені до вікна.

А в нашої неньки
Ручечки біленькі,
Кругом столу ходе,
Варенички робе.

* * *

А за сим словом будьте здорові,
Господиненько з сего домоньку.
Не сама з собов, із господарьом.
Ой дай вам, Боже, у полі врожай,
У полі врожай на пшениченьку,
На рясні снопи, на густі копи.
Би-сте ходили межи копами,
Як ясний місяць межи зірками.
Як ясна зоря межи зорями,
Так господиня межи копами.
Ой дай, Боже, в дім здоровлінько,
В дім здоровлінько на челядоньку,
У дворі партінько на худобоньку.
Віншуємо вас із сими святи.

* * *

Сійся, родися,
Жито, пшениця,
Всяка пашниця,
Зверху колосиста,
Зісподу корениста.
Будьте з святом здорові,
З Новим роком!

* * *

Господареньку, господиноньку,
Вияви личко та в оконечко,
А з оконечка на подвір'ячко
Та подякуй нам за колядочку.
О що ж ми тобі колядували,
Колядували, дім звеселили!
Як соловейчик при тузі в лузі,
При тузі в лузі, при зелененькім,
Як зозулечка при буковинці,
Як ластівочка на подвір'ячку,
На подвір'ячку, при нових сінях,
Так ти, газдинька, в своїй світлоньці!
Як вудвудята в вишневім саду,
Так ти худібка при оборонці!
Як ярі пчілки при пасіченьці,
Так ти овечки при кошароньці!

* * *

Ми колядували,
Ми вас віншували, —
Нам ні пиріжечка,
Нам ні шеляжечка,
Нічого не дали;
Посунемо далі,—
Де пиріг почуєм,
Там заколядуєм.

* * *

Щедрик-ведрик, дайте вареник,
Грудочку кашки, кільце ковбаски.
Дайте книш, бо пущу в хату миш,
Дайте ковбасу, бо хату розтрясу.
Дайте ще й кишку, з'їм у затишку.

* * *

Щедрівочка щедрувала,
Під віконце підбігала:
— Що, бабусю, напекла,
То нам — до вікна.
Не щипай, не ламай,
А по цілому давай.

* * *

А в цім домку, як у вінку.
Приспів:
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір.

А господар, як виноград,
Господинька, як калинка,
А діточки, як квіточки.

А за цим словом та бувай же здоров
З сестрами, з братами, з приятелями.

ТОСТИ

* * *

Щоб Господь родив пшеницю
І всяку пашницю!
Щоб діждали жать і сіножать.
І людям честь воздавать!

* * *

Хай життя нам кохання дарує,
Душі піснею завжди хвилює!

* * *

Щоб щастя додавалося,
Щоб горе віднімалося,
Щоб добробут множився,
А любовь ділилася!

* * *

Не поминай лихом, а добром як хочеш!

* * *

По сій мові та будьмо здорові!

* * *

Даруй, Боже, щастя, долю, хліба вволю, а хліба найбільш! А до хліба посилай, Боже, капусту, огірки, буряки. Щоб діждали садить і поливать, а після в добрім здоров'ї їх споживать!

* * *

Щоб нам ніколи не знати
Горя, недолі, біди,
Вип'ємо, рідний мій брате,
Долю щоб мати завжди!

* * *

Бувайте здорові, майтеся гаразд,
як вам не стане, вертайтесь до нас!

* * *

Щоб усе добре додавалося, все погане віднімалося,
а все найкраще множилося й ділилося на всіх нас!

* * *

Хай вино зігріє наші душі
І серця згадають доброту,
Вип'єм, друзі, за усе хороше,
за Вкраїну рідну, золоту!

* * *

Дай, Боже, щоб усе було гоже!

* * *

Щоб були завжди веселі, як весна, а багаті, як осінь!

* * *

Від краю до краю всім добра бажаю!

* * *

За щастя людське і за долю
Народу і неньки-землі,
За щиру любов і за волю
Вип'ємо нині усі.

* * *

Дай, Боже, щоб заснуло лихо, а між нами та було тихо!

* * *

— Вип'ємо по першій,
бо без першої не буває другої!
— Вип'ємо по другій,
бо на одній нозі не встояти!
— Вип'ємо по третій,
бо ж Бог любить трійцю!
— Вип'ємо по четвертій,
щоб отак пити до смерті!
— Вип'ємо по п'ятій,
щоб були гості в хаті!
— Вип'ємо по шостій,
щоб і самим ходити в гості!
— Вип'ємо по сьомій,
щоб було щастя в домі!
— Вип'ємо по восьмій,
за те, що не б'ємося!

— Вип'ємо по дев'ятій,
щоб згинули вороги прокляті!
— Вип'ємо по десятій, щоб цю лічилку запам'ятати
і наново розпочати!!!

* * *

ОЙ КУМЕ, КУМЕ, ДОБРА ГОРІЛКА

Ой куме, куме, добра горілка:
Вип'ємо, куме, ще з понеділка. (2)
Складімось, куме, грошей по сорок,
Випиймо, куме, ще й у вівторок. (2)
Добра горілка, краща від меду,
Випиймо, куме, ще й у середу. (2)
Продаймо, куме, миски та ложки,
Випиймо, куме, ще й в четвер трошки. (2)
Продаймо, куме, рябу телицю,
Випиймо, куме, ще й у п'ятницю. (2)
Покиньмо, куме, всяку роботу,
Випиймо, куме, ще й у суботу. (2)
Облишмо, куме, всякеє діло,
Випиймо, куме, ще й у неділю. (2)
Од понеділка до понеділка
Випиймо, куме, добра горілка. (2)

* * *

КРИШТАЛЕВІ ЧАРИ

Слова **В. Крищенка**
Музика **В. Лісовола**

Наливайте, браття,
Кришталеві чаші,
Щоб шаблі не брали,
Щоб кулі минали,
Голівоньки наші!

Бо козацька доля,
Як у полі рута,
Січена дощами,
Хрещена громами
Ще й вітрами гнута.

Як лелечий клекіт,
Козакова вдача,
Вигукнеться сміхом,
Вигукнеться щирим,
А відлупить плачем.

Погуляймо, браття,
Наберімось сили,
Поки до походу,
Поки до схід сонця
Сурми не сурмили.

ЗАВДАННЯ 32.
Прочитайте. **Складіть план прочитаного** та перекажіть.

БУДЬМО ЗНАЙОМІ!

Кожна культурна людина має знати правила хорошого тону. Ось деякі з них. Молодшого завжди відрекомендовують старшому. Чоловіка представляють дамі. Жінку — чоловікові лише тоді, коли він є Президентом або священиком. Представляючи людей одне одному, не називайте когось із них «мій друг». У цьому випадку ви припускаєте, що другий таким не є.

Коли збираються гості, господиня, як правило, спочатку знайомить між собою жінок, господар — чоловіків, а потім — усіх разом. Жінки подають руку чоловікам, ті у відповідь їх легенько тиснуть. Якщо юнак помилково подасть руку першим, дівчині потрібно виручити його — швиденько подати руку.

Коли знайомите подружні пари, в жодному випадку не «розлучайте» їх. Спочатку називайте ім'я дружини та чоловіка однієї

пари, потім — другої. Якщо ви прийшли в гості зі своїм приятелем, який не знає присутніх, познайомте його з усіма.

Незнайомі люди, яким випало сидіти поруч за столом на офіційному обіді, мають познайомитися самі. Жінка може за бажанням розпочати розмову, не називаючи себе. Проте якщо чоловік відрекомендується, вона має одразу назватися.

Незалежно від того, познайомились вони чи ні, люди, які сидять поруч за столом, повинні підтримувати розмову. Якщо ви не обзиваєтесь ні до кого, це велика нечемність стосовно господині, не кажучи вже про тих, хто сидить поруч із вами.

* * *

У нас прийнято вітатися зі своїми знайомими на вулиці. Однак варто запам'ятати: вітаючись, чоловік ніколи не подає руку першим, він чекає, доки це зробить жінка. Йому ж досить сказати «Добрий день», а ще краще зняти капелюх чи хоча б трішки підняти його (берет, в'язану шапочку не знімають). Вітаючись, жінка не знімає ні капелюшка, ні рукавичок. Коли рукостисканням обмінюються чоловіки, то або обидва подають руки в рукавичках, або обидва знімають їх.

У селах вітають не тільки знайомих. Коли почуєте «Добрий день» від людини, яку вперше бачите, привітайтесь у відповідь, інакше образите її.

Трапляється, ви щоранку ідете на роботу з однією й тією ж людиною. Запам'ятали її обличчя, і вона вже знає вас. У таких випадках теж потрібно привітатися, це може бути просто уклін.

Коли ви зустрічаєте на вулиці товариство, з-поміж якого вам відома лише одна людина, вітайтеся тільки з нею, і лише після того, як ваш товариш познайомить вас зі своїми супутниками, привітайте їх.

Якщо ви йдете вулицею з жінкою і зустріли знайомого, рекомендувати свою супутницю (супутника) не обов'язково.

* * *

На вулиці зустрілися двоє знайомих. Першими вклоняються чоловіки та молодші за віком, але руку подає першою жінка або старші.

Зустрічаючись не вдома, знайомі завжди вітаються, навіть якщо вони вже бачилися цього дня.

Вітаючись, чоловік завжди піднімає капелюх лівою рукою, а жінка злегка нахиляє голову. Лише взимку, коли холодно, чоловік вітається, не піднімаючи головного убору.

Чоловік ніколи не повинен вітатися, тримаючи руку в кишені або цигарку в зубах.

Входячи до магазину, квартири (до будь-якого приміщення), пропускають уперед жінок, дітей, старших за віком.

Коли на вулиці зустрінете знайомих, не гукайте їх ще здалеку на весь голос. Якщо ви самі, підійдіть до них. Коли ж ні — обмежтеся привітанням.

Якщо ви зустріли знайому жінку, краще не зупиняти її, а приєднатися до неї і піти разом у тому напрямку, куди вона йшла, — звичайно ж, якщо вона не заперечуватиме. Якщо ж жінка вважає, що чоловік проводжає її вже надто довго, вона може попрощатися з ним першої-ліпшої хвилини.

* * *

Якщо ви перебуваєте у товаристві, то:

— не ведіть розмови про свої хвороби та невдачі;

— не намагайтеся цілком заволодіти розмовою;

— не заводьте розмови про людей, незнайомих присутнім;

— не дозволяйте собі «шпильок» та образливих жартів стосовно присутніх і відсутніх;

— не перепиняйте співбесідника;

— не сперечайтеся через дрібниці;

— не шукайте випадку, щоби продемонструвати свій «гострий язик»;

— не розповідайте застарілих історій, жартів та анекдотів;

— не хизуйтеся своїми здібностями, але й не відмовляйтеся проспівати, зіграти на музичному інструменті, якщо, звісно ж, умієте;

— не забувайте про увагу до літніх людей;

— не примушуйте інших «пити до дна» або їсти страву, яка їм не до смаку;

— не слід надовго привертати увагу присутніх розповідями про свою сім'ю, поринати у спогади, перешіптуватися;

— не критикуйте страви, якими вас частують, навіть якщо якась вам не до смаку.

* * *

Свято. Вас запрошують до столу. Не варто маніритися, відмовлятися покуштувати ту чи іншу страву, ледь торкатися їжі. Це образить господарів. З другого боку, їсти надміру швидко, жадібно, багато (які б голодні ви не були) теж негарно.

За столом не можна палити, не спитавши дозволу в господаря та інших гостей. А найкраще виходити в коридор чи на балкон і палити там.

Не повертайтеся спиною до сусіда і не тягніться до страви, перегинаючись через нього своїм корпусом.

Не дозволяйте собі за будь-якого настрою нервових зривів, крику чи занадто гучного реготу. Водночас не будьте й скутим, напруженим зі страху порушити правила етикету. Некультурна людина не та, яка перекинула склянку з чаєм, а та, яка це помітила й виявила для інших.

Якщо ви господарі свята — вам доречно вбратися до призначеного часу, аби гості не бачили вас у домашньому одязі, з бігудями на голові. Господиня має зодягнутися гарно, але не надто ошатно. Добре, коли на гостей справлять враження ваші щирість і люб'язність, а не вигадливість туалету.

* * *

Хліб беруть руками, кладуть на тарілку або серветку.

Бутерброди з ікрою беруть руками, шаруваті — виделкою, розрізають ножем.

Виноград їдять по одній ягідці, відриваючи руками.

Яблука (груші) розрізають на частинки, вичищають осередя, пригощають даму цілими часточками.

Птицю беруть руками, витирають після їжі руки серветкою, а потім ополіскують.

Тільки проковтнувши їжу, запивають її ковтком води (вина) і продовжують розмову.

На стіл кладуть лише кисті рук, лікті притискують до тулуба.

* * *

З'їдають усе, що на тарілці.

Серветку не переминають.

Ніж із виделкою перехрещені на тарілці — пауза в їді, покладені поруч — можна прибирати посуд.

Чарку (бокал) наповнюють на 1/4.

Сигарети подають зліва, а прикурити — справа. Чоловік запитує дозволу у жінки, аби запалити.

(З календаря)

ЗАВДАННЯ 33.

Розіграйте діалоги, використовуючи слова **«вітання», «побажання», «прощання».**

ЗАВДАННЯ 34.

Прочитайте думки В. Сухомлинського. Подумайте. Напишіть твір-роздум, продовживши наведений початок.

1. Людина не може жити сама. Найвище щастя і радість людська — спілкування з людьми. 2. Ми часто говоримо один одному: бажаю тобі всього доброго, бажаю тобі добра і щастя. Це не тільки вияв ввічливості. У цих словах ми виявляємо свою людську сутність. Ми говоримо один одному: здрастуйте, доброго вам здоров'я... Цим висловлюємо своє ставлення до найбільшої цінності — людини. Ми говоримо один одному: дякую, спасибі. У словах подяки, що стали формулою людських взаємовідносин з давніх часів, виражається наше ставлення до зробленого для нас добра. 5. Звертаючись один до одного з проханням, ми говоримо: будь ласка. У цьому простому чудесному вислові, що здатний чудодійно впливати, захована наша повага до гідності людини, шанування в ній самостійності, незалежності, доброї волі. 6. Великим людським скарбом є вміння відчувати свою прови-

ну. Припустившись помилки, завдавши прикрощів, тривоги, ми відчуваємо докори сумління й звертаємося з проханням: простіть, вибачте.

(З тв. В. Сухомлинського)

ЗВЕРТАННЯ

Звертання — це слово або словосполучення в реченні, що називають особу чи предмет, до якого звернена мова.

Дорогі друзі!
Дорогий друже!
Громадянине (громадянко)!
Громадяни!
Пане (добродію)!
Пані (добродійко, панно)!
Панове!
Товариші!
Товаришу капітане (капітан)!
Пане капітане (капітан)!
Вельмишановний...
Високоповажний...
Шановна громадо!
Люди добрі (товариство)!
Дядьку (тітко)!
Юначе (молодче)!
Діти!
Хлопці та дівчата (хлопчики та дівчатка)!
Господарю (господине)!

У СПІЛКУВАННІ ЛЮДЯМ ЛИЧИТЬ
ТЕ, ЩО НАРОД ВІД СЕРЦЯ ЗИЧИТЬ

Чи всі ми вміємо спілкуватись,
по-українськи привітатись?

Чи всі вітання наші гречні,
теплом зігріті та сердечні?
А є ж і тут чудесні форми,
питомі українські норми:

ШАНОВНІ і ВЕЛЬМИШАНОВНІ,
ПАНОВЕ і ТОВАРИШІ!

А побажання — шани повні,
бо теплі, щирі, від душі.
А в спілкуванні людям личить
те, що народ від серця зичить:

ЗДОРОВІ БУДЬТЕ, ЯК ВОДА,
БАГАТІ БУДЬТЕ, ЯК ЗЕМЛЯ,
ВЕСЕЛІ БУДЬТЕ, ЯК ВЕСНА!

І ви, ДОБРОДІЮ, і ПАНЕ,
військовий — ПАНЕ КАПІТАНЕ.
І ви, ДОБРОДІЙКО, і ПАННО
(хіба звучить не бездоганно?).
Й звертання кожне не єдине:
і ГОСПОДАРКО, й ГОСПОДИНЕ!
Звучить яскраво і ласкаво.
Але чому? Для вас цікаво?
Тому, що ввічливо, пристойно,
велично, гідно і достойно!

(Д. Білоус)

УКРАЇНСЬКЕ ЛІТЕРАТУРНЕ СЛОВОВЖИВАННЯ

ВИ – ВАШ

Ви, вас, вам, ва́ми. З великої літери **Ви** пишеться тільки у звертанні до однієї особи в листах — приватних та офіційних. *Наша пані! Ц* [*ього*] *м* [*ісяця*] *є у Коломиї концерт Крушельницької.*

Я би хотів дуже, аби Ви поїхали на той концерт. Як з Вами брат не може їхати, то я поїду з Вами і відвезу Вас (Стеф.); *Про що Вам написать?.. Що юність одцвіла, і Вас нема зі мною...* (Сос.).

При звертанні до багатьох осіб, у листах-анкетах і в літературі різних жанрів **ви** пишеться з малої літери. *Бувайте здорові, всі мої любі. Пишіть мені. Цілую вас міцно* (Л. Укр.); — *Оввa! Які ж бо ви, Хомо* (Коцюб.); [Лукаш:] *Якби ви, дядьку, якої байки нагадали* (Л. Укр.); — *Я вас слухаю* (Гончар).

Ваш, ва́ша, ва́ше, ва́ші. У кінці листа пишуться з великої літери. Бувайте здорові і не забувайте Вашого М. Коцюбинського (Коцюб.).

ЗАВДАННЯ 35.

Прочитайте. Напишіть своє бачення проблеми, яка порушується у запропонованому тексті.

ПОВАГА ЗМАЛКУ

Коли я часом чую, як підлітки, а то й молоді люди звертаються до батьків: «батя», «папаша», «старик», «маманя», «мамаша» або заочно називають їх «мої предки», — мені робиться боляче і ніяково. Боляче за себе, ніби це стосується мене, і за тих батьків, до яких звертаються. Чому сьогодні часто з'являється зневага дітей до батьків, відчуженість між ними? Чогось подібного, принаймні в наших селах, колись не чули. В Україні не лише до батька, матері, баби, а навіть подружжя, сусіди між собою зверталися на «Ви». Любов і повагу до батьків, старших, як і працьовитість, гідність, релігійність, у наших родинах виховували змалку.

Слово батьків або старших у сім'ї було законом для менших. Вони вже змалку мали свої обов'язки, виконували різну роботу, посильно працювали. Дівчатка переймали науку від матері, від баби — училися прясти, вишивати, ткати, розписувати писанки, шити одяг, давати лад у хаті. Хлопчики вчилися чоловічого ремесла від батька чи діда. Наприклад, колись було за правило, що дівчинка 7-10 років могла вишити собі сорочку. Талановитий майстер, який виготовив багато музичних інструментів

(зокрема бандур), нині вже покійний Олександр Корнієвський, розповідав, що навчився працювати з деревом від батька і в семирічному віці сам зробив маленьку скрипку. Відома ткаля і співачка з Рівненського Полісся Уляна Кот ткати навчилася від матері і від неї перейняла безліч пісень.

(Л. Орел)

ЗАПРОСИНИ НА ВЕСІЛЛЯ

Іде молода у вінку до хати.
Погожа днина, неділя.
— Просили батько й мати,
і я прошу
до нас на весілля.—
І вклонилася чемно,
у стрічечки вбрана...
І так усім приємно,
що до батька й неньки
у словах її така шана.

(Д. Білоус)

ЗАВДАННЯ 36.
Складіть речення зі звертаннями.

ЗАВДАННЯ 37.
За поданими звертаннями напишіть листи:

Батьку, друже, пане-товаришу, добродію, козаче.

УВАГА! ЗАВДАННЯ З МОВИ

Яке це звертання?

У своїй патріотичній поемі «Євшан-зілля» поет М.К. Вороний звертався зі словами любові до рідної України. Яке це звер-

тання з двох слів — іменника в кличному відмінку і прикметника, якщо синонім іменника в ньому — мати, неня, ненька, а прикметника — мила (звертання пронизане великим почуттям)?

НАЙДЕШЕВШЕ Й НАЙДОРОЖЧЕ

Скажеш так чи надішлеш поштою —
я від того нічим не змінюся.
Я людині нічого не коштую,
але високо нею цінюся.

Блакить мою душу обвіяла,
душа моя сонця намріяла,
душа причастилася кротості трав.
— Добридень! — я світу сказав.

Струмок серед гаю, як стрічечка.
На квітці метелик, мов свічечка.
Хвилюють, маюють, квітують поля —
добридень тобі, Україно моя!

(Павло Тичина)

УСМІХНІТЬСЯ!

Молодий хлопець не знає, з чого почати бесіду з дівчиною.
— Як ся маєте? — зрештою починає.
— Дякую, добре,— одказує та.
— А як ся має ваша мама?
— Дякую, добре.
— А як ся мають ваші брат і сестра?
— Дякую, теж добре.
А далі хлопець вже не знає, що говорити. Тоді дівчина його виручає:
– Я маю ще діда і бабу.

(В. Дуб)

ЯК ВАС ТЕПЕР ВЕЛИЧАТИ?

З цією нашою співдружною незалежністю — безліч проблем. Наприклад, як нам тепер величати одне одного?

Колись було ясно: товариш. Хай він на сто років від тебе старший, все одно — товариш.

Я було попросив одного:

— Товаришу, дай прикурити.

Він і дав... Да так, що я ледве додому доплентався. Іще товаришем називається.

Тоді я подумав: пан. Кажуть же: панове депутати. І вчорашні партократи охоче відгукуються. Підходжу до дами в горжетці:

— Пані, скажіть, будь ласка...

А вона зміряла мене підведеними очиськами з ніг до голови, пхикнула і до вітрини одвернулася. Не пан я для неї, значить... Ну що ж, коли моє не в лад... Буду казати: громадянин. Оно у підворітні стоять двоє. Розливають не що-небудь, а коньяк. Я до них:

— Громадяни начальники...

Вони зраділи:

— О, кореш. Теж сидів? А за що? Скільки накрутили?

Тьфу ти, і тут промашка. Може, про добродія згадати?.. Згадав, коли в тролейбусі їхав. Вирішив перевірити. Кажу одному в капелюсі:

— Добродію, закомпостуйте квиток.

Він чогось розсердився:

— А може, я зовсім не добродій.

Я теж розсердився.

— Ну, тоді ви злодій,— кажу.

Мене, звичайно, побили. І не вступилися ні панове, ні товариші. Одна тільки повнолиця, розмальована, як писанка, пожаліла, хусточку носову дала. Я розчулився:

— Спасибі, женщина.

А вона кокетливо:

— А може, я дєвушка...

Чорт зна що... Пішов я в неділю на базар послухати, як народ говорить. А там одне одного найчастіше величають «дамочкою» або «дядьком».

Так і питаю в одного:

— Дядечку, почім сало?

— По сто тридцять, небоже.

Не полінувався, в словник зазирнув: «небіж» означає — племінник. Гарне слово. Треба запам'ятати.

Приходжу в понеділок до себе в майстерню. Сидять мої хлопці, мене чекають.

— Привіт, небіжчики. Ану вставайте.

Ще так шпарко мої хлопці ніколи не схоплювалися. А Петро навіть заїкатися почав.

— Т-т-т-а ти що? Знущаєшся? Чи після неділі похмелитися забув? Сам ти небіжчик ходячий...

Тепер я до всіх кажу тільки: «ей» або «агов».

УКРАЇНСЬКЕ ЛІТЕРАТУРНЕ СЛОВОВЖИВАННЯ

АДРЕСА — АДРЕС

Адре́са. Позначення місця проживання когось, місцезнаходження чогось. У словосп.: *на мою (його, вашу) адресу, помилитися адресою, мешкати (проживати) за (під) якою адресою.*

Адрес, -а. Письмове, переважно ювілейне вітання особи, установи: *вітальний адрес, адрес від співробітників, адрес з нагоди шістдесятиріччя.*

АДРЕСАТ — АДРЕСА́НТ

Адреса́т, -а. Одержувач листа, телеграми тощо. *Поштарка запакувала картину, і він написав адресу та прізвище адресата* (Мушк.).

Адреса́нт, -а. Відправник листа. *Здивований, він починає читати адресу. Якась нісенітниця: прізвище адресата — Франко, прізвище адресанта — так само Франко* (Кол.).

ЗАВДЯКИ — ДЯКУЮЧИ

Завдяки́ (*кому, чому*), прийм. Вживається переважно при вказуванні на причини, які дають бажаний наслідок. *Івась був тендітне створіння, що трималося на ногах тільки завдяки якійсь надприродній силі* (Досв.); *Монтажник Яків Стецюра потрапив на весілля тільки завдяки протекції Галини Краснощок* (Дмит.). Рідше може вживатися при вказуванні на причини взагалі (нейтральні) і навіть такі, що викликають небажані наслідки. *Завдяки тому, що око має властивість затримувати в собі певну долю секунди все те, що воно бачить, — ми мали безпереміжний рух* (Ю.Янов.); *Коли солдат звалився з ніг лише завдяки своїй власній... необачності, за це його треба суворо карати* (Гончар). Не вживається тільки при різкій суперечності між вихідним лексичним значенням прийменника (від дієслова **дя́кувати**) і вказуванням негативної причини: *Він не прийшов на роботу завдяки хворобі матері.*

Дя́куючи (*кому, чому*), дієприсл. Будучи вдячним комусь, чомусь. *Хто поживе доброчесно, В добрую годину, І згадає дякуючи, Як своя дитина?..* (Шевч.); *Аж любо глянуть: оріх в оріх, Цілісінькую б зиму, дякуючи, їсти. — Та тільки що ж? Дивись на них: Дали тоді, як нічим гризти* (Гл.).

ЗАГА́ЛЬНИЙ — СПІ́ЛЬНИЙ

Зага́льний. Який стосується всіх, усього, поширюється на всіх, усе, охоплює всіх, усе; який містить тільки найголовніше, основне, без подробиць; весь, цілий. Вж. зі сл.: *вигляд, фонд, згода, сума, враження, збори.*

Спі́льний. Однаковий, схожий, один і той самий; властивий комусь одночасно з кимсь іншим; взаємний; який належить усім, кільком; який стосується всіх; сукупний тощо. Вж. зі сл.: *політ, стіл, удар, кухня, мета, назва, робота, праця, розмова, справа, життя, засідання, дії, знайомі.*

ЯК ПРАВИЛЬНО?

Загальний фонд — спільний фонд
загальна праця — спільна праця
загальні збори — спільні збори
загальна розмова — спільна розмова
загальна робота — спільна робота
загальне засідання — спільне засідання

ЗАВДАННЯ 38.
Перекладіть українською мовою:

Железная дорога —
растительное масло —
майский жук —
сливочное масло—
простокваша —
коснуться пола —
это меня не касается —
дикая яблоня —
ухаживать за девушкой –
ухаживать (за столом) —
достопримечательность—
участвовать —
однажды —
впасть в обморок —
с тех пор —
завтрак —
случай —
ствол —
бутылка —
доводы —
кузнечик —

ЗАВДАННЯ 39.
До кожного синонімічного ряду доберіть спільний антонім:
Завжди, повсякчас, постійно — ...;

іти, ходити, крокувати, прямувати — ...;
молодий, юний, молодечий — ...;
навігація, мореплавство, судноплавство — ...;
нагальний, терміновий, невідкладний — ...;
поле, простір, рівнина, степ — ...;
голубитися, милуватися, пестуватися — ...

ЗАВДАННЯ 40.
Складіть речення з поданими структурами.

Грошова валюта, ділові якості, ділові папери, ділова критика, ділові кола, грошова відомість, грошова компенсація, попереднє питання, збройний опір, поновити на посаді, військове звання, взяти на поруки.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Ящик — ящик;
(выдвижной) — шухляда;
для почты — скринька, скриня;
мусорный ящик — ящик для сміття;
почтовый ящик — поштова скринька;
ящик письменного стола — шухляда письмового стола.

ЗАВДАННЯ 41.
Розіграйте діалоги, використовуючи вирази.

Щедро-щедротно
Рано-вранці
Стиха-помаленьку
Де-не-де
Будь-що
Пліч-о-пліч

УСТАЛЕНІ ВИРАЗИ

Доброе утро — добрий ранок.
Добрый день — добрий день, добридень.
Добрый вечер — добрий вечір.
Доброй ночи —добраніч.
Добрые пожелания — добрі побажання.
До встречи — до зустрічі.
Ни кожи ни рожи — ні з очей ні з плечей.
Никоим образом — аж ніяк.
Ни много ни мало — не багато не мало.
Намотайте это себе на ус — намотайте це собі на вус.
Как говорится — як мовиться.
Держись — тримайся.
Держу пари — б'юсь об заклад.
Вы не возражаете, если я... — чи не будете ви проти, якщо я (чи не заперечували б ви, якщо я) .
Во всяком случае — у всякому разі, принаймні.
Будьте так любезны — будь ласка, будьте ласкаві.
В зависимости от обстоятельств — залежно від обставин.
Вполне вероятно — цілком імовірно.
Быть в затруднении — бути в скруті.
Быть на хорошем счету — мати добру репутацію.
Быть по сему— по тому й бути.
Вдобавок — на додачу.

* * *

Язиком сяк і так, а ділом ніяк.
У кого діла світлі, у того й слова ясні.
Не кидай слова на вітер.
Хто багато обіцяє, той рідко слова дотримує.